

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

«ԱՎԱԶ»

ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՄԲ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՄԵՂՐԻԻ ԱՎԱԶԱԿՈՂՃԱՅԻՆ ԽԱՌՆՈՒՐԴԻ
ՀԱՆՔԵՐԵՎԱԿՈՒՄՈՒՄ 2020-2022թ. Թ ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՆԱԾՈՆԵՐԻ
ԱՐԴՅՈՒՆԱՀԱՆՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՈՎ ԿԱՏԱՐՎԵԼԻՔ ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ
ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՅՏ

«ԱՎԱԶ» ՍՊԸ-ի
տնօրեն՝

Ռ. Գևորգյան

ՄԵՂՐԻ- 2020թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՄԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ	4
1	ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	5
2	ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	8
	2.1. Շերտագրությունը	8
	2.2. Ինտրուզիվ ապարները	11
	2.3. Տեկտոնիկա	16
	2.4. Մեղրիի ավազակոպճային խառնուրդի հանքերնական երկրաբանական կառուցվածքը	18
3	ԵՐԿՐԱԲԱՆԱՀԵՏԱԽՈՒՋԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ ԾԱՎԱԼՆԵՐԸ	21
	3.1. Նախապատրաստական շրջան, ծրագրի կազմում, կազմակերպում և լուծարում	22
	3.2. Երկրաբանահանույթային աշխատանքներ	22
	3.3. Հետախուզական փորվածքների անցում և լցում	22
	3.4. Հետախուզական փորվածքների փաստագրում	22
	3.5. Ծավալային զանգվածի որոշում դաշտային պայմաններում	23
	3.6. Նմուշարկում	23
	3.7. Ռադիոմետրիա	23
	3.8. Տոպո-մարկշեյդերական աշխատանքներ	23
	3.9. Ինժեներա-երկրաբանական և հիդրոերկրաբանական ուսումնասիրություններ	23
	3.10. Լաբորատոր ուսումնասիրություններ	24
	3.11. Հաշվետվության կազմման աշխատանոցային աշխատանքներ	24
	ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ	24
	ԽԱԽՏՎԱԾ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ՀԱՐԹԵՑՈՒՄ	24
4	ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ ՆՈՐՄԱՏԻՎ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՆՔԸ	25
5	ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	26
6	ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ	46

7	ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	59
8	ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՈՒՂԴՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	61
9	ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ	62
	Բնապահպանական կառավարման պլան	65
	Օգտագործված գրականություն	67
	ՀՀ Սյունիքի մարզի Մեղրիի համայնքապետարանի և ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայության դիրքորոշումները	68

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՄԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ

- Օգտակար հանածոյի պաշարներ՝ օգտակար հանածոյի կուտակումներ, որոնց ծավալը, քանակը, որակը և տարածքային դիրքն ու ձևը որոշված են
- Հանքավայր՝ ընդերքի մաս, որը պարունակում է օգտակար հանածոյի պաշարներ (այդ թվում՝ կանխատեսումային), որոնք ստացել են երկրաբանատնտեսագիտական գնահատական.
- Օգտակար հանածոյի երևակում՝ ընդերքի տեղամաս, որում հայտնաբերվել է օգտակար հանածոյի առկայություն, որի քանակը, որակը և արդյունաբերական նշանակությունը դեռ որոշված չեն
- Օգտակար հանածոյի արդյունահանում՝ օգտակար հանածոյի դուրսբերումը հանքավայրերից և դրանց մեջ պարփակված օգտակար բաղադրիչների կորզմանն ուղղված աշխատանքների համալիր
- Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատական՝ երկրաբանական ուսումնասիրությունների և օգտակար հանածոների արդյունահանման ընթացքում շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունների բացահայտում և գնահատում
- Բնապահպանական միջոցառումների ծրագիր՝ երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման/կանխարգելման նպատակով պլանավորվող միջոցառումներ
- Բնապահպանական կառավարման պլան՝ ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող միջոցառումներ և դրանց իրականացման մշտադիտարկման ցուցիչներ, որոնք հստակ են և չափելի՝ որոշակի ժամանակի ընթացքում
- Կարմիր գիրք՝ միջազգային պահանջները բավարարող համահավաք փաստաթուղթ է, որում գրանցվում են տեղեկություններ հազվագյուտ, անհետացման եզրին գտնվող բույսերի և համակեցությունների կարգավիճակի, աշխարհագրական տարածվածության, էկոլոգիական պայմանների, կենսաբանական առանձնահատկությունների ներկա վիճակի և պահպանման միջոցառումների մասին:
- Հողի բերրի շերտ՝ հողային ծածկույթի վերին շերտի բուսահող, որն օգտագործվում է հողերի բարելավման, կանաչապատման, ռեկուլտիվացման նպատակներով Ռեկուլտիվացում՝ խախտված հողերի վերականգնմանն ուղղված (օգտագործման համար պիտանի վիճակի բերելու) միջոցառումների համալիր, որը կատարվում է 2 փուլով՝ տեխնիկական և կենսաբանական
- Ազդակիր համայնք՝ շրջակա միջավայրի վրա հիմնադրությամբ փաստաթղթի կամ նախատեսվող գործունեության հնարավոր ազդեցության ենթակա համայնքի (համայնքների) բնակչություն՝ ֆիզիկական և (կամ) իրավաբանական անձինք խախտված հողեր՝ առաջնային տնտեսական արժեքը կորցրած և շրջակա միջավայրի վրա բացասական ներգործության աղբյուր հանդիսացող հողեր:

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- Նախատեսվող գործունեության անվանումը և նպատակը

Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Մեղրիի ավագակոպչային խառնուրդի հանքերնակման տեղամասում 2020-2022թ.թ. կատարվելիք երկրաբանական ուսումնասիրության (երկրաբանահետախուզական) աշխատանքների ծրագիրը կազմված է ըստ «ԱՎԱԶ» ՍՊ ընկերության երկրաբանական առաջադրանքի:

Մեղրիի ավագակոպչային խառնուրդի հանքերնակումը գենետիկորեն կապված է Արաքս գետի ժամանակակից ողողահունային նստվածքների հետ և հանդիսանում է գետաողողատային տիպի նստվածքային առաջացում:

Արաքս գետի ավագակուտակները տարիներ շարունակ հանդիսացել են տեղական բնակչության համար ավագակոպչային նյութերի արդյունահանման օբյեկտներ: Նշված կուտակումների օգտագործման փորձը ցույց է տալիս, որ դրանք մեծ ծավալներով կարելի է արդյունահանել, քանզի դրանք պաշարները գետային բերվածքների առատության շնորհիվ նույնիսկ մեկ սեզոնի ընթացքում վերականգնվում են և կարող են հուսալիորեն ապահովել տարածաշրջանի շինարարության պահանջները ավագակոպչային նյութով:

Նպատակադրված լինելով ստեղծել շինարարական ավազի ու խճի արտադրության սեփական հումքային բազա, «ԱՎԱԶ» ՍՊ ընկերությունը, հաշվի առնելով Արաքս գետի ողողահունային ավագակոպչային հումքի բավարարորակը, մոտեցման ճանապարհների հարմարավետությունը և արդյունահանված ծավալների բնական վերականգնման հնարավորությունները, ցանկանում է իրականացնել երկրաբանահետախուզական աշխատանքներ Արաքս գետի ողողահունային մասի մոտ 9.3 հա տարածքում՝ տեղամասի ԱԿԽ-ի պաշարների գնահատման նպատակով:

Մեղրիի ավագակոպչային խառնուրդի հանքերնակման տեղամասը նախատեսվում է ուսումնասիրել որպես հումք շինարարական ավազի և խճի, ինչպես նաև ճանապարհաշինարարական պաստառապատման համար արտադրության հումք, ըստ ՀՍ ՄՕՏ 8267-95 «Խիճ և կոպիճ խիտ լեռնային ապարներից շինարարական աշխատանքների համար» և ՀՍ ՄՕՏ 8736-95 «Ավազ շինարարական աշխատանքների համար» տեխնիկական պահանջների:

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքները կիրականացվեն երկրաբանահանույթային երթուղիների, հետախուզահորերի անցման և համապատասխան նմուշարկման աշխատանքների համալիրով:

Օգտակար հանածոյի որակական հատկությունների (ֆիզիկատեխնիկական ցուցանիշների) ուսումնասիրությունները կիրականացվեն մասնագիտացված

լաբորատորիայում: Կկատարվեն նաև օգտակար հանածոյի քիմիական և միներալոգիական ուսումնասիրություններ:

Նախատեսվող աշխատանքների կատարման արդյունքում օգտակար հանածոյի, արդյունաբերական կարգով սպասվելիք պաշարները կկազմեն մոտ 420.0 հազ.խմ:

Մեղրիի ավազակոպճային խառնուրդի հանքերնական տեղամասը վարչական տեսակետից գտնվում է ՀՀ Սյունիքի մարզի Մեղրու համայնքի վարչական տարածքում և գտնվում Մեղրի քաղաքից դեպի հարավ-արևելք՝ մոտ 3,0կմ հեռավորության վրա, Արաքս գետի ողողահունում 523-526մ բացարձակ բարձրությունների վրա:

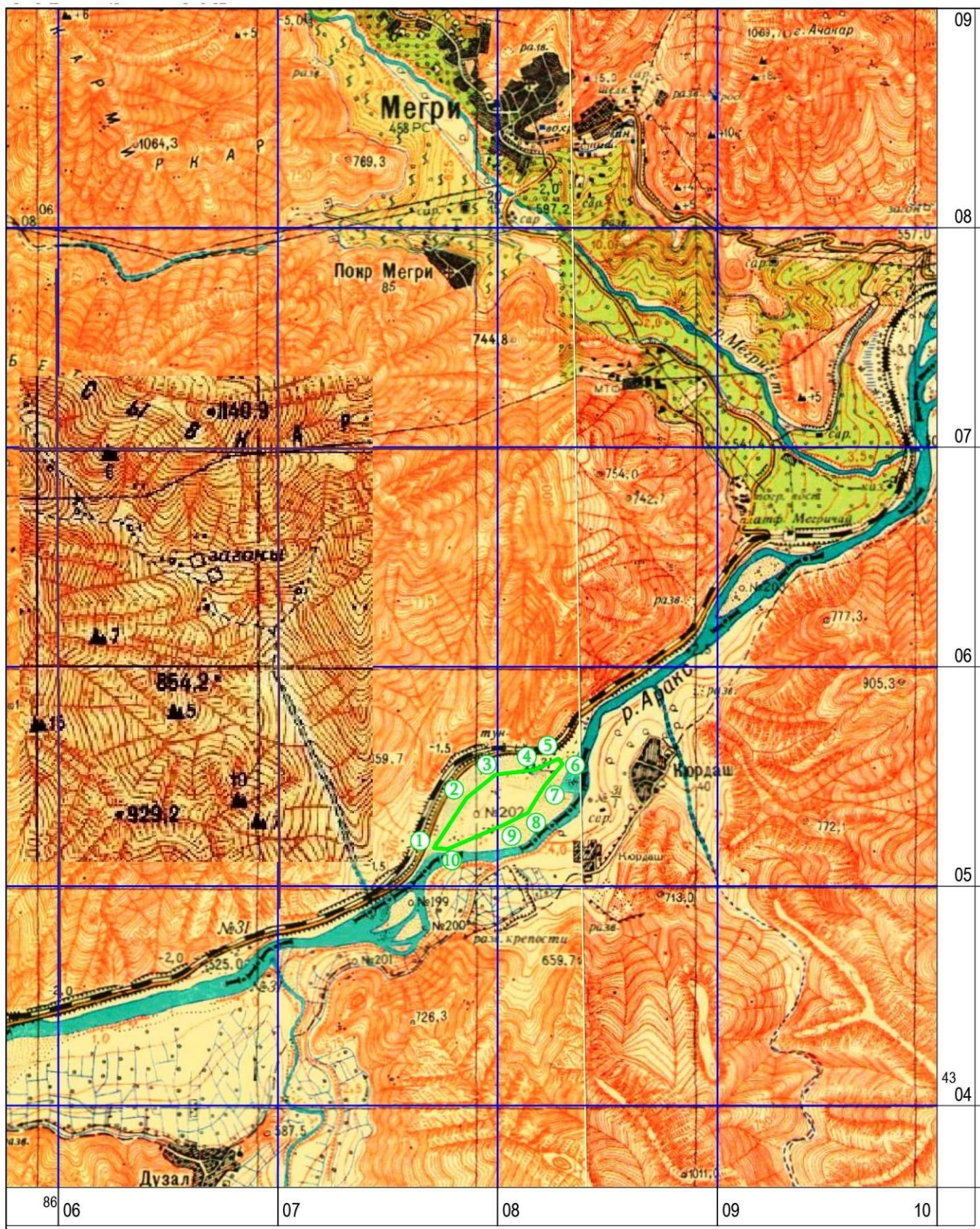
Հայցվող տարածքը զբաղեցնում է 9,3հա մակերես, որի ծայրակետերի կոորդինատները բերված են ARM WGS 84 համակարգով՝

Հ/հ	X	Y
1.	4305174	8607675
2.	4305402	8607824
3.	4305508	8607955
4.	4305530	8608132
5.	4305581	8608241
6.	4305557	8608261
7.	4305455	8608176
8.	4305334	8608103
9.	4305283	8608002
10.	4305169	8607738

Կոորդինատները տրված են համաձայն J-38-45-A-g-2_WGS և J-38-45-A-g-4_WGS կադաստրային 1:10000 մասշտաբի հանույթային քարտեզի:

Ուսումնասիրության տարածքը ընտրելուց, ելնելով ՀՀ կառավարության 10.01.2008թ. ”ՀՀ տարածքում Արաքս գետից գետավազի արդյունահանման կարգը հաստատելու մասին” թիվ 18-Ն որոշման պահանջներից՝ սահմանները վերցրվել են Արաքս գետի ափից ամենաքիչը 20-25մ հեռավորության վրա:

ԻՐԱՂՐԱՅԻՆ ՍԽԵՄԱՏԻԿ ՔԱՐՏԵԶ

Նկար 1.

2. ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Մեղրու հանքային շրջանը գտնվում է Հայաստանի հարավ-արևելյան մասում և բնորոշվում է բարդ երկրաբանական կառուցվածքով, կառուցվածքային առանձնահատկություններով, մագմատիզմով և մետաղագոյացումով:

2.1. Շերտագրությունը

Շրջանի երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են հրաբխածին, հրաբխածին-նստվածքային, նստվածքային և մետամորֆային ապարներ, որոնք վերաբերում են ստորին պալեոզոյին, վերին դևոնին, յուրային, կավճին, ստորին էոցենին, վերին միոցեն - ստորին պլիոցենին և չորրորդական ժամանակաշրջանին:

Ստորին և միջին պալեոզոյ: Շրջանի առավել հին գոյացումներին են պատկանում մետամորֆային ապարները: Փոքր Կովկասի սահմաններում գլխավոր տեկտոնիկ կարի երկայնքով (Հանքավան-Զանգեզուրի) մետամորֆային համալիրը մեծ տարածում ունի, առանձին ոչ մեծ էլքեր գոյություն ունեն նաև Սոմխեթ-Ղարաբաղի գոտու առավել բարձր բարձրացված կառուցվածքներում:

Ըստ կազմի և փոխակերպվածության աստիճանի առանձնացնվում են երկու համալիր՝

Ստորին համալիրը հետամտվում է նեղ գոտիով՝ Շիշկերտ-Գիրաթաղի վրաշարժի երկայնքով, Շիշկերտ գյուղից դեպի հյուսիս մինչև Խուստուփի լեռնանցք: Դրանք ներկայացված են մետամորֆային, կավային, գրաֆիտային և փայլարային թերթաքարերով, նրբաթերթաքարային մարմարացած կրաքարերով, որոնք վրաշարժվել են մեզոզոյի հաստաշերտի վրա նշված վրաշարժի մակերեսով: Տեսանելի հզորությունը կազմում է ավելի քան 1500մ:

Վերին համալիրը ներկայացված է հզոր հրաբխածին հաստաշերտով, որը հետապնդվել է Արաքս գետի ձախ ափով Ալդարա-Շվանիձոր-Նոնաձոր գյուղերից մինչև Սիգիրտ քոչատեղ , ինչպես նաև նեղ գոտիով՝ Շիշկերտ-Գիրաթաղի վրաշարժի երկայնքով, Արաքս գետի հավիտից մինչև Բարգուշատի լեռնաշղթան: Այդ համալիրի ապարները 1000-1500մ հզորությամբ ներկայացված են փոխակերպված պորֆիրիտներով, քլորիտային, կայծքարային և ամֆիբոլային թերթաքարերով, մարմարացած տուֆափշրաքարերով, եղջրաքարերով, սկառնացած կրաքարերով, երկրորդային քվարցիտներով՝ ներթափանցված դիաբազների զառիթափ (70-80°) երակներով և կազմում են ծալքի հյուսիս-արևելյան թևը՝ ուղղորդված դեպի հյուսիս-արևելք:

Վերին դևոն: Վերևում նկարագրված փոխակերպված հրաբխածին-նստվածքային հաստաշերտի վրա տրանսգրեսիվ տեղադրված են վերին դևոնի նստվածքները (հիմքում հզոր բազալտային կոնգլոմերատներով): Վերջիններս ներկայացված են մուգ մոխրագույն և դեղնա-մոխրագույն կրաքարերի, կավային, փայլարային թերթաքարերի, քվարցիտների հզոր հաստաշերտով (700-1000 մ): Դրանք հետամտվում են Շվանիձոր գետի վերին հոսանքներից հյուսիս - հյուսիս-արևելյան ուղղությամբ մինչև Բարգուշատի լեռնաշղթայի հյուսիսային լանջերը:

Ամենուրեք դրանք անկում են դեպի հարավ-արևմուտք՝ 210-250°: Դրանց մեջ ներթափանցված են դիաֆազային կազմի բազմաթիվ դայկաներ:

Կրաքարերում և կավային թերթաքարերում Շիշկերտ գյուղի շրջանում Ս. Ս. Մկրտչյանը հայտնաբերել է վերին դևոնի ֆաունա և դրանով առաջին անգամ ապացուցվել է Զանգեզուրում միջին պալեոզոյի առկայությունը:

Յուրա: Յուրայի հասակի նստվածքները 2300-2500 մ հզորությամբ լայն տարածում ունեն արևելյան Զանգեզուրի Կապանի գոտու սահմանում՝ Որոտանի, Կաշունի, Ողջի գետերի ավազաններում: Դրանք ներկայացված են բազմազան հրաբխածին, հրաբխածին-նստվածքային գոյացումներով, նստվածքային ապարների նրբաշերտերով և դարսաշերտերով, որոնք ֆաունագիտական տվյալների հիման վրա վերաբերում են միջին և վերին բաժիններին: Վերին յուրայի նստվածքների լիակատար կտրվածքը մերկանում է Բեդ գյուղի մոտակայքում, Խուստուփ լեռան հյուսիս-արևելյան լանջում:

Կավիճ: Կավճային նստվածքները զարգացած են շրջանի հարավ-արևմտյան եզրային մասում, Օրդուբադի շրջանի և Նախիջևանի սահմանում: Ֆաունագիտական տվյալների հիման վրա դրանք վերաբերում են ստորին և վերին կավճին ու ներկայացված են հրաբխածին, տուֆածին-նստվածքային, տերիգեն և կարբոնատային ֆացիաներով:

Զանգեզուրում վերին կավճի նստվածքները զարգացած են Որոտան կիրճում, զբաղեցնելով զգալի տարածք՝ Սվարանց, Տաթև, Արջիս և Լցեն գյուղերի շրջանում: Հայտնի են նաև Կապանի անտիկլինալի հյուսիս-արևելյան թևից դեպի արևելք:

Ստորին Էոգեն: Ստորին Էոգենի նստվածքները լայն տարածում ունեն և ներկայացված են առավելապես հրաբխածին ֆացիայով, գրականությունում հայտնի «Բողացարի շերտախումբ» անվանմամբ: Վերջիններս կազմում են Մեղրիի, Պիրամասարի, Բարգուշատի, Զանգեզուրի լեռնաշղթաները, նաև պահպանվել են Մեղրու պլուտոնի ինտրուզիայի առաստաղի կախվածքում՝ մնացորդի տեսքով:

Ստորին Էոգենի հրաբխածին հաստաշերտը անմիջականորեն տեղադրված է վերին դևոնի ողողահարված մակերևույթի և դատ-պալեոգենի գոյացումների վրա՝ տրանսգրեսիվորեն և անկյունային աններդաշնակությամբ (10-30°): Հաստաշերտի հզորությունը ավելի քան 1 կմ է:

Բողացարի հրաբխածին հաստաշերտի ստորին Էոգենի հասակը որոշված է նրա շերտագրական դիրքով: Ըստ Ս.Ս. Մկրտչյանի և Ա.Ա. Գաբրիելյանի Զանգեզուրում, Ողջի գետի ավազանում նրանք տրանսգրեսիվ և անկյունային աններդաշնակորեն ծածկում են պալեոզոյը և վրածածկվում են միջին Էոգենով:

Նրանց մակերևութային ելքերը քարտեզագրված է Գ.Ս. Խոջաբաղյանի կողմից Մեղրու լեռնաշղթայի Բողացար սարի շրջանում: Այդ շերտախմբի հրաբխածին ապարները ասիմիլացված են Մեղրիի պլուտոնի ազդեցության տակ և մանր և խոշոր քսենոլիթների տեսքով հանդիպում են ռելիեֆի բարձրունքային տեղամասերում:

Բողացարի հաստաշերտը ներկայացված է հրաբխածին գոյացումներով, որոնք կազմված են անդեզիտային, անդեզիտ-բազալտային, բազալտային և

դիաբազային պորֆիրիտների, տուֆերի և տուֆաբրեկչիաների առանձին տարատեսակներով: Վերջիններս առհասարակ ուժեղ էպիդոտիզացած են, երբեմն քլորացած և տեղ-տեղ պիրիտացած: Պորֆիրիտները ինտրուզիայի հպումային մասում փոխակերպված են, եզքաքարացած և հիդրոթերմալ փոփոխված են:

Վերին միոցեն-ստորին պլիոցեն: Տվյալ հասակին են վերաբերվում լճամայրցամաքային ածխաբեր գոյացումները, որոնք ոչ մեծ տեղամասերով մնացորդների տեսքով պահպանվել են Լիճք, Նոր-Արևիկ, Գուդեմնիս, Կուրիս, Կարճևան, Ագարակ գյուղերի և Թեյի ոսկու հանքավայրի շրջանում: Շերտախմբի հզորությունը մինչև 250մ է: Այդ հաստաշերտը կտրուկ կերպով տրանսգրեսիվ տեղադրվում է ողողահարված ինտրուզիվ ապարների մակերեսին և կտրվածքի ներքևի մասերում կազմված է ինտրուզիվ ապարների և պորֆիրիտների ճալաքաքերից՝ ցեմենտացած կրաքարա-ավազային ցեմենտով:

Կոնգլոմերատները վերին մասում փոխվում են կանաչավուն-մոխրագույն ավազաքարերով, կոնգլոմերատների նրբաշերտերով: Վերին հատվածում, ավազաքարերի միջավայրում առկա են կավային թերթաքարեր ածխի բարակ նրբաշերտերով, ածխաբեր նստվածքները վրածածկվում են խայտաբղետ ներկված փշրաքարերով և կոնգլոմերատներով:

Ածխաբեր նստվածքները Նոր-Արևիկ գյուղի մոտ պարզորոշ տեղադասված են և կազմում են սինկլինալ՝ հյուսիս-արևելյան տարածմամբ թևերում մինչև 35° անկումով: Տեղամասերում, որտեղ ածխաբեր նստվածքները ողողահարված են, կոնգլոմերատափշրաքարերը գրեթե հորիզոնական կերպով անմիջապես տեղադրվում են ինտրուզիվ ապարների վրա:

Հաշվի առնելով նախորդ հետազոտողների կարծիքները և հիմնվելով ֆաունագիտական տվյալների վրա, Նոր-Արևիկի շերտախումբը թվագրվել է որպես վերին միոցեն-ստորին պլիոցեն:

Բացի այդ, **Թաղամիր** գյուղի հարավ-արևմտյան մասում, Մեղրի գետի աջ ափում, Ծակքար սարի շրջանում հաստատված է, որ կոնգլոմերատափշրաքարերը պառկած են ռիոլիտ-դալիտային կազմի արտամղաժայթքային ապարների վրա, որոնց բացարձակ տարիքը ըստ կալիում-արգոնյան մեթոդի որոշված է 21 մլն. տարուց ոչ ուշ, որը հաստատում է արված եզրակացությունը:

Չորրորդական գոյացումներ: Չորրորդական ժամանակաշրջանի նստվածքները Մեղրու շրջանի սահմաններում ունեն համեմատաբար ոչ մեծ տարածում և ներկայացված են ալյուվիալ, դելյուվիալ և սառցադաշտային գոյացումներով:

Ալյուվիալ նստվածքները ոչ մեծ հզորությամբ ժապավենի տեսքով երկարաձգվում են ժամանակակից գետերի երկայնքով:

Դելյուվիալ գոյացումները կապված են վերողողահունային դարավանդների զառիթափ լանջերի հետ: Պրոյուվիալ նստվածքները կապված են ոչ մեծ ձորակների և կիրճերի հետ:

Զգալի տարածում ունեն հին դարավանդների նստվածքները, որոնք կազմված են Լեհվագ, Վարդանիձոր գյուղերի, Լիճքվագ քոչատեղի սահմաններում Մեղրի գետի վտակների հետ:

Համեմատաբար լայն տարածում ունեն ֆլուվիոգլացիալ նստվածքները, կազմված ոչ ուժեղ և թույլ հղկված գլաքարերից և մեծագլաքարերից, որոնք լայն տարածում ունեն Լիճք գյուղի և Դեբաքլուի լեռնանցքի մոտ:

Սառցադաշտային նստվածքների առկայությունը հաստատված է շրջանի բարձրալեռնային մասում, Զանգեզուրի լեռնաշղթայի լանջերում, որտեղ պահպանվել են սառցաբերուկային նստվածքները, որոնք առաջացնում են ոչ մեծ բլուրներ: Գետերի վերին հոսանքներում, որոնք իջնում են Զանգեզուրի լեռնաշղթայի կատարից, հստակ առկա են կառեր, զարգացած են տաշտաձև կախված լեռնահովիտներ և այլ սառցադաշտային ռելիեֆի ձևեր, գեղատեսիլ մորենային Կապույտ լիճը և այլն:

2.2. Ինտրուզիվ ապարները

Շրջանը բնորոշվում է ինտրուզիվ ապարների բավականին մեծ բազմազանությամբ և վերաբերում է պալեոգոյի և երրորդական ժամանակաշրջանին:

Պալեոգոյան ինտրուզիաները մերկանում են շրջանի հարավ-արևելյան մասում և պատռում են ստորին պալեոգոյի փոխակերպած հաստվածքը, իսկ իրենք պատռվում են Մեղրու պլուտոնի ինտրուզիաներով: Առանձնացվում են պալեոգոյան ինտրուզիաների տարբեր հասակի երկու խումբ, որոնք միմյանցից տարբերվում են կազմով, փոխակերպվածության աստիճանով և տարածումով: Ընդ որում, հիմնային տարատեսակը վերաբերում է ստորին պալեոգոյին, իսկ թթվայինը՝ միջին պալեոգոյին, հետևյալ նկտառումների հիման վրա:

Հիմնային տարատեսակները տարածված են բացառապես մինչդևոնի հասակի փոխակերպային հաստաշերտում և բնորոշվում են փոխակերպվածության գրեթե նույն աստիճանով:

Թթվային տարբերակները՝ գրանիտները (Մալկյան ինտրուզիան) պատռում է մինչդևոնյան փոխակերպված հաստաշերտը, իսկ ինքը պատռվում է Մեղրու պլուտոնի ինտրուզիաներով: Ուշագրավ է, գրանիտները տեղ-տեղ պարունակում են փոխակերպված պորֆիրիտների և թերթաքարերի քսենոլիթներ: Հ.Ի. Ադամյանը ընդգծում է Մալկյան ինտրուզիայի նույնական կազմը:

Պալեոգենային ինտրուզիաներ: Մեղրու հանքային շրջանը կազմված է բացառապես Մեղրու պլուտոնի ապարներից, որոնց հասակը որոշվում է դրանց կողմից միջին էոգենի նստվածքների պատռման հիման վրա, և դրանց վրա միոպլիոգենի ապարների տրանսգրեսիվ տեղադրվածությամբ: Պլուտոնի ինտրուզիաների ներդրման ճիշտ ժամանակի վերաբերյալ հետազոտողների կարծիքները տարբերվում են: Ոմանք պլուտոնին վերագրում են միոգենյան հասակ, մյուսները պլուտոնի ձևավորումը կապում են ինտենսիվ տեկտոնական

շարժումների հետ, իսկ երրորդները համարում են, որ Մեղրու պլուտոնը մետասոմատիկ գործընթացների հետևանք է:

Բ.Մ. Մելիքսթեյանը և Ռ.Խ. Ղուկասյանը մանրազնին ապարագրության և ռադիոգիտական հետազոտությունների, ինչպես նաև բոլոր այլ հետազոտողների տվյալների հանգամանորեն վերլուծության հիման վրա, Մեղրու բարդ պլուտոնի հասակային տարանջատման, դրա ձևավորման հաջորդականության և օրինաչափության հարցի վերաբերյալ եկել են այնպիսի հիմնավորված եզրահանգումների, որոնք հիմնականում համընկնում են երկրաբանական տվյալների հետ:

Այսպես, Մեղրու պլուտոնը բոլոր հետազոտողների կողմից դիտարկվում է որպես բազմափուլ ինտրուզիվ գոյացում և դրա կազմում առանձնացվում են ներդրման երկուսից մինչև հինգ փուլ: Հետազոտողների մեծ մասի կողմից առանձնացվում են հետևյալ փուլերը՝ գաբրոիդներ, մոնցոնիտներ, սիենիտներ, գրանիտներ և գրանոսիենիտներ, պորֆիրանման գրանիտներ:

Մ 1:10000 մասշտաբի մանրազնին երկրաբանահանութային աշխատանքների արդյունքում առանձնացվում են Մեղրու պլուտոնի ներդրման 5 փուլ՝ I. գաբրոիդային, II. մոնցոնիտային, III. հիմնասիենիտային, IV. գրանիտոիդային, V. պորֆիրանման գրանիտներ և գրանոդիորիտներ: Ինտրուզիվ ապարների նկարագրությունը բերվում է ըստ վերը նշված հեղինակների:

Գաբրոիդային փուլ: Գաբրոիդային փուլի ներդրման ինտրուզիվ ապարները ունեն ոչ մեծ տարածում շրջանի հյուսիսային մասում՝ Կարմիր-Քարի, Թաղամիրի, Բողացսարի տարածքում, Մեղրու պլուտոնի ավելի ուշ փուլերի մեջ մնացորդների տեսքով և ներկայացված են փոխակերպված ու օլիվինային գաբրոներով և պիրոքսենիտներով:

I փուլի գաբրոիդների ելքերը երկրի մակերևույթ ֆիքսված են Վագրավար գետի ավազանում և Թաղամիրի հյուսիս-արևելյան տարածքում՝ մոտ 4.0 կմ² մակերեսով:

I փուլի գաբրոիդների ներդրման հասակը որոշվում է դրանցով՝ ստորին էոցենի էֆուզիվ ապարների պատմամբ, ինչը ապացուցված է Մեղրու պլուտոնի բոլոր հետազոտողների կողմից: Վերը նկարագրված ինտրուզիաների հասակն ըստ ռադիոգիտական հետազոտությունների տվյալների, որոշված է որպես վերին էոցեն: Դրանք ներկայացված են գաբրո-պիրոքսենիտներով և օլիվինային գաբրոյով, վերջիններս տարածված են Վանք, Կալեր, Թաղամիր, Գյոզ-Գյոզ գետերի վերին հոսանքներում, Մեղրու լեռնաշղթայի արևմտյան լանջերի վրա և Անդ գետի վերին հոսանքում: Արտաքին տեսքով դրանք գրեթե սև, սև-մոխրագույն, խոշոր և միջին հատիկավոր ապարներ են, հիմնականում, գաբրոյի և տեղ-տեղ հիպիդիոմորֆահատիկավոր կառուցվածքով:

Մոնցոնիտային փուլ: Մոնցոնիտային փուլի ներդրման ապարները լայն տարածում ունեն Մեղրու պլուտոնի հյուսիսային, հյուսիս-արևմտյան մասերում և բնութագրվում են խայտաբղետ ապարագրային կազմով:

Ինտրուզիայի կազմում առանձնացվում են հետևյալ ապարագրային տարբերակները՝ մոնցոնիտներ (քվարցային, նեֆելիտային, պորֆիրանման, փոխակեպված և խիստ փոփոխված), գաբրո, գաբրոդիաբազներ, քվարցային դիորիտներ, սիենիտ-դիորիտներ, գրանոդիորիտներ, քվարցային մոնցոդիորիտներ և նրանց փոփոխված տարբերակները:

Մոնցոնիտային փուլի ապարները մակրոսկոպիկ մոխրագույն, մուգ մոխրագույն են, տեղ-տեղ վարդագույն երանգով՝ խոշորահատիկ կառուցվածքով:

Մոնցոնիտոիդների ներդրման հասակը որոշվում է դրաց կողմից I փուլի գաբրոիդների պատմամբ: Մոնցոնիտոիդների բացարձակ հասակը համապատասխանում է վերին էոցեն-ստորին օլիգոցենին:

Մոնցոնիտները, քվարցային մոնցոնիտները և նեֆելինային մոնցոնիտները լայն տարածում ունեն Թաղամիրի, Կարմիր-Քարի, Դեբաքլուի, Լիճքի, Բողացսարի և Մեղրու տարածքների սահմաններում: Ապարներն ունեն հիպիդիոմորֆահատիկավոր, մոնցոնիտային, պորֆիրանման կառուցվածք: Հիմնական ապարկազմող միներալներն են հանդիսանում՝ պլագիոկլազը, կալիական դաշտասպաթը, ավգիտը, դիալազը, հորնբլենդը, բիոտիտը, նեֆելինը, քլորիտը, էպիդոտը և այլ ուղեկից միներալներ՝ ապատիտը, մագնետիտը, սֆենը:

Մոնցոգրանիտոիդները զարգացած են Մեղրի գետի երկու ափերում Մեղրի քաղաքի մոտակայքում: Այստեղ էլ զարգացած են գրանոդիորիտները, բայց ունեն ոչ լայն տարածում և բնութագրվում են միներալների տարբեր աստիճանի փոփոխվածությամբ:

Գաբրոն, քվարցային գաբրոն, սիենիտ-դիորիտները և այլ տարատեսակները սահմանափակ տարածում ունեն շրջանի հյուսիսային մասում և մերկանում են Մեղրի, Թաղամիր, Լիճք գետերի հովիտներում:

Ալկալիական փուլ: Ալկալիական և նեֆելինային սիենիտները ունեն համեմատաբար սահմանափակ տարածում: Տարածաշրջանի հետազոտողների մեծ մասը այդ ապարները վերագրում են երկրորդ փուլին: Շվանիձոր, Կալեր և Ալդարա գյուղերի շրջանում ֆիքսված է սիենիտների հպումը մոնցոնիտների հետ, որոնցով դիտվում են հիդրոթերմալ փոփոխություններ և սիենիտների ներարկվումը մոնցոնիտների մեջ, ինչը թույլ է տալիս առանձնացնել ալկալիական և նեֆելինային սիենիտների փուլ: Դրանք նաև տարածված են ոչ մեծ մակերեսների վրա՝ Լիճք, Թաղամիր գյուղերի մոտ, Կարմիր-Քարի և Բողացսարի տեղամասերում:

Ալկալային ինտրուզիայի կազմում առանձնացվում են սիենիտներ, քվարցային սիենիտներ, ապլիտանման սիենիտներ և փոփոխված սիենիտներ:

Մակրոսկոպիկ սիենիտային փուլի ապարները բնութագրվում են բաց մոխրագույնով, խոշորահատիկ կառուցվածքով: Նրանք պատռում են գաբրոիդները (I փուլ) և մոնցոնիտային փուլի ներդրման ապարները (II փուլ):

Գրանիտոիդային փուլ: Մեղրու պլուտոնի գրանիտոիդային փուլի (IV փուլ) ապարները լայն տարածում ունեն և զարգացած են Մեղրի գետի աջ ափում, Կարմիրքար գետի վերին հոսանքում, Վազրավար գյուղի շրջանում և ոչ մեծ ելքեր

ունեն Թաղամիր և Բողացար գյուղերի տարաբաժանքի մոտ: Դրանք լայն տարածում ունեն Վարդանիձոր և Մալն գետերի վերին հոսանքներում, առանձնացված են որպես առանձին փուլ՝ I-III փուլերի բոլոր ինտրուզիվ ապարների՝ գրանիտոիդներով պատռման և IV փուլի ինտրուզիաներում առաջին երեք փուլերի բազմաթիվ քսենոլիթների առկայության հիման վրա:

Ինտրուզիայի ապարագրական կազմը բավականին միատարր է՝ գրանիտներ, պլագիոգրանիտներ, գրանոֆիրներ, ապլիտներ և բազմազան անակտեկտիկ գրանիտներ և գրանոդիորիտներ ու դրանց փոփոխված տարատեսակներ:

Գրանիտները հանդիսանում են գրանիտոիդային փուլի հիմնական տարատեսակները:

Գլխավոր ապարկազմող միներալներն են՝ պլագիոկլազը, կալիական դաշտասպաթը և քվարցը: Գունավոր միներալները ներկայացված են հորնբլենդով և բիոտիտով:

Գրանոդիորիտները ունեն ոչ մեծ տարածում Արծվաբերդի, Կարմիրքարի, Թաղամիրի տարածքների սահմաններում: Դրանք կազմում են ոչ խոշոր ինտրուզիվ մարմիններ և բնորոշվում են միներալների տարբեր աստիճանի փոփոխություններով

(Էպիդոտացում, քլորիտացում և այլն):

Պորֆիրանման գրանիտների և գրանիտոիդների փուլ: Պորֆիրանման գրանիտները և գրանիտոիդները (V փուլ), կազմելով Մեղրու պլուտոնի հյուսիս-արևմտյան մասը, արևելքից սահմանափակվում են Դեբաքլուի խզվածքով, իսկ արևմուտքից՝ Մեղրու լեռնաշղթայի ջրբաժանով, որտեղ նրանք հալվում են մոնցոնիտների հետ, իսկ հարավից Բողացքար գետի ձախ ափով հալվում են լեյկոգրանիտների և գրանիտոիդների հետ:

Արտաքին տեսքով պորֆիրանման գրանիտները և գրանիտոիդները կտրուկ տարբերվում են պլուտոնի բոլոր տեսակի այլ ապարներից: Բաց, բաց-վարդագույն գունավորումը և խիստ պորֆիրանման կառուցվածքը հանդիսանում են այդ ինտրուզիայի ապարների բնորոշ հատկանիշները: Պորֆիրանման գրանիտների և գրանոդիորիտների կազմում առանձնացված են՝ պորֆիրանման գրանիտներ, պորֆիրանման գրանոդիորիտներ, գրանոդիորիտ-պորֆիրներ (փոքր ինտրուզիա) և գրանիտպորֆիրներ ու դրանց փոփոխված տարատեսակները:

Գրանոդիորիտ-պորֆիրները (փոքր ինտրուզիա) ունեն շտոկանման և դայկանման ձևեր ու վերագրվում են Մեղրու պլուտոնի ներդրման V-րդ փուլին: Դրանք զարգացած են Դեբաքլուի խզվածքի գոտում: Պղինձ-մոլիբդենային հանքայնացումը ծագումնաբանորեն կապված է փոքր ինտրուզիաների ներդրման հետ, որոնք միաժամանակ հանդիսանում են հանքապարփակող ապարներ:

Ջանգեզուրի հանքային շրջանի ինտրուզիվ ապարների հասակը որոշված է այն հանգամանքով, որ դրանք պատռում են Լոցենի հրաբխածին-նստվածքային առաջացումները և ծածկվում են ստորին պլիոցենի նստվածքներով: Ինտրուզիվ ապարների հասակը համապատասխանում է ուշ Լոցեն - վաղ միոցենին: Հաշվի առնելով ինտրուզիվ գործընթացի բազմափուլ զարգացումը, բնական է ենթադրել,

որ շրջանի ինտրուզիվ ապարները ձևավորվել են երկարատև ժամանակի միջակայքում:

Երիտասարդ էքստրուզիվ գոյացումներ: էքստրուզիվ ապարներին են վերագրվում ռիոլիտ-դագիտային պորֆիրները, որոնք դասավորված են փոքր մեկուսացած մարմիններով՝ Դեբաբլուի խզվածքի երկայնքով, Ծակքար, Ջիբանդ և Ջուրկապ տեղանքների մոտակայքում:

Մեղրի գետի աջ ափում դիտվում է էքստրուզիվ ռիոլիտ-դագիտային գոյացումների ծածկումը Արևիկի հաստաշերտի բեկորային ապարներով: Ըստ ռադիոգիտական հետազոտությունների (Բ.Մ. Մելիքսեյան , Ռ.Խ. Ղուկասյան, 1965թ.) էքստրուզիվ ապարների բացարձակ հասակը համապատասխանում է վերին միոցեն-ստորին պլիոցենին:

Նշված ապարները պատռում են քվարցային դիորիտները (Ծակքարի տարածք), պորֆիրանման գրանոդիորիտները (Ջիբադ լեռնանցքի տարածք), մոնցոնիտային ապարները (Դեբաբլուի լեռնանցք-Ջուրկապի շտոկի տարածք), առաջացնում են շտոկներ, բազմաթիվ դայկաներ և մանր ապոֆիզներ:

Դայկային ապարները Մեղրու պլուտոնի երկրաբանական կազմում առանձնահատուկ դիրք են զբաղեցնում:

Առավել լայն տարածում ունեն Մեղրու պլուտոնի հետ ծագումնաբանորեն կապված դայկաները, որոնք հասակային տեսակետից ստորաբաժանվում են երեք համալիրի.

1. Ծագումնաբանորեն կապված են ինտրուզիայի մոնցոնիտային փուլի հետ:
2. Ծագումնաբանորեն կապված են ինտրուզիայի ալկալային փուլի հետ:
3. Ծագումնաբանորեն կապված են պորֆիրանման գրանիտների և գրանոդիորիտների ինտրուզիայի հետ:

Մեղրիի պլուտոնի մոնցոնիտային փուլի հետ կապված դայկաները ունեն բավականին լայն տարածում: Դրանք ներկայացված են թթվային տարատեսակներից մինչև հիմնային ապարների գամմայով: Դրանց են վերագրվում ապլիտները և պեգմատիտային դայկաները, դիորիտային և դիաբազային պորֆիրիտները, գրանոդիորիտ-պորֆիրները, պորֆիրիտային դայկաները և լամպրոֆիրային դայկաների լայնածավալ խումբը: Դրանցով են լցված տեկտոնական խզվածքների ճեղքերը: Ունեն 0.2-20.0մ հզորություն՝ հյուսիս-արևելյան (25-80°) և հյուսիս-արևմտյան (280-350°) տարածմամբ: Անկման անկյունները հիմնականում զառիթափ են (65-80°): Մեղմաթեք անկյունները (30-40°) բնորոշ են ապլիտային և պեգմատիտային դայկաներին և երակներին, ինչպես նաև լամպրոֆիրներին, որոնք ինտրուզիայի հպման երկարությամբ լցնում են եզրային ճեղքերը:

Սիենիտային փուլի հետ ծագումնաբանորեն կապված դայկաները հանդիպում են Կարմիրքարի տարածքում, ինչպես նաև Շվանիձոր գյուղի շրջկայքում և ունեն տարածական կապ ալկալային ապարների հետ: Դրանք ներկայացված են սիենիտ-ապլիտներով և սիենիտ-պորֆիրներով, քվարց-դաշտասպաթային պեգմատիտով, ապլիտային երակներով և ալկալային

դաշտասպաթային երակներով: Վերջին երեք տարբերակները հանդիպում են Շվանիձոր գյուղի շրջանում:

Պորֆիրանման գրանիտների և գրանոդիորիտների ինտրուզիայի հետ ծագումնաբանորեն կապված դայկաները ներկայացված են ապլիտներով, պեգմատիտներով, գրանոդիորիտ-պորֆիրներով, դիորիտ-պորֆիրիտային դայկաներով և քվարցային երակներով: Դրանց են վերագրվում նաև սպեսարտիտները, կերսանտիտները, ավգիտային միներալները և դիաբազները:

Մեղրու պլուտոնի ներդրման հետ կապված դայկաների առաջացումը նախորդել է շրջանի մետաղային հանքավայրերի ձևավորմանը:

2.3. Տեկտոնիկա

Ինտրուզիվ և էֆուզիվ ապարների լայն տարածումը զգալի չափով քողարկում է շրջանի տեկտոնական կառուցվածքի տարրերը, որի պատճառով հետազոտվող շրջանը ունի բարդ կառուցվածք:

Շրջանի երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են բազմաթիվ երկրաբանական դարաշրջանների նստվածքներ, որոնք կազմում են առանձին կառուցվածքային հարկեր՝ տարբեր աստիճանի տեղախախտված ապարներով:

Առանձնացվում են հետևյալ կառուցվածքային հարկերը:

Ստորին հարկը կազմված է պալեոզոյի հաստաշերտով, որը բնորոշվում է խիստ տեղախախտվածությամբ և ապարների ռեզիոնալ փոխակերպությամբ: Վերջիններս առաջացնում են զառիթափ, ուժեղ սեղմված, հաճախ հավասարաթեք և շրջված ծալքեր՝ պատռված ստորին պալեոզոյան (կալեդոնյան) ցիկլի ինտրուզիվ գրանիտոիդներով: Ստորին կառուցվածքային հարկի ապարները անկում են 45-90° անկյան տակ, տարածվելով հյուսիս, հյուսիս-արևմուտքից հարավ, հարավ-արևելք:

Երկրորդ կառուցվածքային հարկը կազմված է ստորին էոցենի հրաբխածին-նստվածքային հաստաշերտից:

Շրջանի հարավ-արևմտյան եզրային մասում երկրորդ կառուցվածքային հարկի կազմում մասնակցում են վերին կավճի ապարները: Նկարագրվող հարկի նստվածքները ավելի քիչ են տեղախախտված և կազմում են համեմատաբար լայն ծալքեր:

Ապարների փոխակերպվածությունը սահմանափակվում է հիմնականում ինտրուզիայի հետ մերձհպումային գոտիներում: Այդ կառուցվածքային հարկի ապարները կազմում են սինկլինալ ծալք՝ հյուսիս-արևմտյան տարածումով, 20-25°, հազվադեպ 35° անկյան տակ թևերի անկումով: Երկրորդ կառուցվածքային հարկի հրաբխածին հաստաշերտը տրանսգրեսիվ և անկյունային աններդաշնակությամբ տեղադրված է ստորին կառուցվածքային հարկի վրա:

Վերին էոցենի վերջում տեղի են ունենում ինտենսիվ ծալքագոյացման շարժումներ, որոնց արդյունքում ստորին էոցենի հրաբխածին-նստվածքային ապարները դեֆորմացիայի են ենթարկվում և պատռվում են գրանիտոիդային ինտրուզիաների խոշոր զանգվածներով:

Ըստ երևույթին, ինտրուզիաների զգալի մասի ներդրումը կապված է հենց այդ նախօլիգոցենային օրոգենետիկ շարժումների հետ: Ինտրուզիաները ներդրված են հիմնականում անտիկլինային բարձրացման գմբեթում և ծալքավորմանը ներդաշնակ ձգված են հյուսիս-արևմտյան ուղղությամբ: Նշված ծալքավորման փուլի հետ է կապված հյուսիս-արևելյան տարածումով խոշոր խզումների առաջացումը: Հետագայում, սեղմման ուժերի թուլացման հետ կապված, առաջացել են հյուսիս-արևելյան բեկվածքներ, որոնցով ներդրվել են երակային ապարները, իսկ այնուհետև դրանցով վեր են բարձրացել հանքաքեր լուծույթները: Շրջանում հայտնի հանքաքարային հանքավայրերը գրեթե ամբողջովին ծագումնաբանորեն կապված են հետվերին էոցեն-միոցենի հասակի ինտրուզիաների հետ:

Վերին կառուցվածքային հարկը կազմված է լճամայրցամաքային նստվածքներից, որոնց հզորությունը կազմում է 250մ: Այդ նստվածքները զարգացած են Մեդրի գետի միջին և ստորին հոսանքներում: Երրորդ կառուցվածքային հարկի նստվածքները նախորդ հարկի ապարների վրա տրանսգրեսիվ տեղադրված են խիստ արտահայտված անկյունային աններդաշնակությամբ և հիմքում՝ հիմքային կոնգլոմերատով: Լճամայրցամաքային հաստաշերտը բավականին թույլ է տեղախախտված և ունի գրեթե հորիզոնական տեղադրում: Դրա տարածումը հյուսիս-արևելյան է, 10-15° անկյան տակ հյուսիս-արևմտյան անկմամբ: Ըստ հասակի այս հաստաշերտը վերագրվում է վերին միոցենին և ստորին պլիոցենին:

Հետագոտվող շրջանը կառուցվածքային տեսակետից հանդիսանում է Ախտինի մեզաանտիկլինորիումի տեկտոնիկ գոտու արևելյան եզրային վերջնամասը և իր հիմնական մասով ներկայացնում է մերձմիջօրեական տարածում ունեցող խոշոր անտիկլինորիումի հարավ-արևմտյան թևը: Անտիկլինորիումի թևը բարդացված է մանր ծալքերով, որոնց մեջ կտրուկ անջատվում է Արաքսի սինկլինալը, որի առանցքը անցնում է Արաքս գետով և ունի մերձլայնական տարածում: Ըստ երևույթին, նշված կառուցվածքը հանդիսանում է Կապուտջուղի անտիկլինալի հարավ-արևմտյան վերջնամասը և, նկատի ունենալով առանցքի բարձրացումը, դրա կազմում դուրս են գցվում առավել հին հասակի նստվածքները:

Կապուտջուղ-Արաքսի անտիկլինալի և անտիկլինորիումի արևմտա-հարավ-արևելյան թևի միջև առաջանում է սինկլինալ ճկվածք, որի առանցքը Ողջի գյուղից հետամտվում է հարավ-արևելյան ուղղությամբ դեպի Կաթնառատ, Շվանիձոր գյուղերը և, այնուհետև, նկարագրվող շրջանի սահմաններից դուրս, կառուցվածքի երկու թևերը մոտենում են ու կառուցվածքը եզրափակվում է: Կառուցվածքի սինկլինալային բնույթը որոշվում է կազմող հաստաշերտերի տեղադրման պայմաններով, ավելի երիտասարդ նստվածքներով կենտրոնական մասի լցմամբ և ինտրուզիայի առաստաղի ապարների լայն զարգացմամբ:

Բացի պլիկատիվ կառուցվածքներից, շրջանում լայն զարգացում ունեն խզվածքային խախտումները, որոնց մեջ առկա են հյուսիս-արևմտյան տարածմամբ

վարնետքային և վրաշարժային ու դրանց կցորդված խախտումներ՝ հյուսիս-արևելյան ուղղություններով:

Վրաշարժային բնույթի մեկ խոշոր խախտում (Շիշկերտ-Գիրաթաղի վրաշարժը) անընդհատ հետամտվում է միջօրեական ուղղությամբ՝ Դավիթ-Բեկ գյուղից մինչև Շիշկերտ գյուղը: Այնուհետև, հարավ-արևելքում այն ձեռք է բերում համակոմպլասայան տարածում: Խզվածքի հարթության անկումը դեպի արևմուտք է՝ 80° անկյան տակ: Տեղաշարժի ամպլիտուդը մոտ 1500 մ է: Շիշկերտ-Գիրաթաղի խզվածքը հանդիսանում է ըստ կառուցվածքի երկու տարբեր՝ Ալավերդի-Կապանի և Փամբակ-Զանգեզուրի երկրատեկտոնական գոտիների սահմանը:

Վարնետքային բնույթի երկրորդ խոշոր խախտումը (Դեբաքլուի խզվածքը) հետամտվում է հարավ-արևելյան ուղղությամբ՝ ք. Քաջարանի և Տաշտուն, Լիճք, Վագրավար, Կուրիս, Գուդեմնիս, Ագարակ գյուղերի միջով ու ձգվում է մինչև Իրանի տարածքը: Վարնետքի հարթության անկումը դեպի արևելք է $60-65^\circ$ անկյան տակ: Մեղրու պլուտոնի սահմանում խզվածքը զգալի ձգվածությամբ անցնում է մոնցոնիտների և պորֆիրանման գրանոդիորիտների ինտրուզիաների միջով:

Դեբաքլուի խզվածքը առաջացել է գրանիտների և գրանոդիորիտների ինտրուզիաների ձևավորումից հետո: Հետագայում խզվածքի երկայնքով բազմիցս վերսկսվել են տեկտոնիկ տեղաշարժերը, որոնց արդյունքում առաջացել են նրանց հետ կապված տեկտոնիկ խախտումներ: Այդպիսի խախտումներին են վերագրվում՝ Լիճքի, Բուղաքարի, Թեյի, Եղնիկասարի, Սպետրիի և այլ խախտումները, որոնք հիմնականում ունեն մերձմիջօրեական տարածում՝ $65-75^\circ$ անկյան տակ արևելք - հարավ-արևելք անկմամբ, և հանդիսանում են հանքաբեր, հանքաբաշխիչ և հանքավերահսկիչ կառուցվածքներ:

2.4. Մեղրիի ավազակոպճային խառնուրդի հանքերնական

երկրաբանական կառուցվածքը

Մեղրիի ավազակոպճազարային խառնուրդի հանքերնականը գենետիկորեն կապված է Արաքս գետի ժամանակակից ողողահունային նստվածքների հետ և հանդիսանում է գետաողողատային տիպի նստվածքային առաջացում:

Հանքերնական տեղամասի երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են ժամանակակից դելյուվիալ-պրոլյուվիալ կավավազային, ալյուվիալ ավազակոպճային ու ավազակավային նստվածքները:

Դելյուվիալ-պրոլյուվիալ առաջացումները հանքերնական սահմաններում ունեն սահմանափակ տարածում և հզորություն, նշվում են Արաքս գետի հովտում և մասամբ ողողահունային մասում: Ներկայացված են դրանք մանրաբեկոր նյութով՝ թույլ ցեմենտացված կավավազային խառնուրդով:

Հետախուզման սահմաններում դելյուվիալ-պրոլյուվիալ առաջացումները բացակայում են: Դրանք տեղադրված են տարածքից հյուսիս, ունեն ոչ համատարած տարածում, դրանց հզորությունը հասնում է 0.3-1.5 մ, կազմելով միջինը 0.75 մ:

Այյուվիալ նստվածքները հանդիսանում են հանքերակման օգտակար հանածոն և ներկայացնում են ավազակոպճային խառնուրդի ապարների ժամանակակից ողողահունային առաջացումներ: Դրանց կուտակումը տեղամասի տարածքում պայմանավորված է նրանով, որ գետահունը այստեղ լայնանում է և գետը փոքր անկմամբ անցնում է մեղմ գալարով, որտեղ գարնանային հեղեղումների ընթացքում ջրի հոսանքի դանդաղման շնորհիվ բեռնաթափվելով բերվածքներից առաջացնում բեկորային ապարների կուտակումներ:

Տեղամասի սահմաններում հետախուզվող ԱԿԽ-ի կուտակը համատարած հիմնատակվում է այյուվիալ ավազակավերով (ըստ ֆոնդային նյութերի տվյալների): Կավավազների մակերեսը հանդիսանում է օգտակար հանածոյի ստորին երկրաբանական սահման:

Հետախուզվող ավազակոպճային կուտակը ներկայացված է Արաքս գետի ձախափնյա մասի ողողահունի ուղղությամբ մոտ 700 մ ձգվող և մինչև 130 մ միջին լայնությամբ համարյա հորիզոնական տեղադրված շերտանման մարմնի ձևով, որը հունով դեպի վեր աստիճանաբար սեպանում է:

Ըստ նախնական դիտարկումների տվյալների օգտակար հաստվածքում կավային նյութի առանձին շերտեր չեն հանդիպում: Կավային նյութը ԱԿԽ-ում գտնվում է հիմնական զանգվածում ցրված (փոշեացած) վիճակում: Կավային մասնիկների գերակշռող մասը գտնվում է ավազային ֆրակցիայում:

Մակերեսային մերկացված մասի առանձին տեղերում նկատվում են կոպճի կամ ավազի գերակշռություն, սակայն դրանք ունեն փոքր տարածում, ուսպնյակաձև ձգվում են մինչև 3-5 մ և աստիճանաբար մարում են: Լայն տարածում ունեն մեծաքարերը որոնց չափսերը տատանում են 0.45-0.80մ սահմաններում և ներկայացված են գաբրոդիորիտային, սիենիտ դիորիտային ապարների բեկորներով:

Տեղամասից և դրան հարող տարածքներից տարիների ընթացքում բնակչության կարիքների համար իրականացվող արդյունահանման փորձը ցույց է տվել, որ հիմնականում գարնանը, իսկ առանձին անձրևառատ տարիներին անգամ աշնանը, խառնուրդից արդյունահանված ծավալները հեշտությամբ վերականգնվում են հիմնականում պահպանելով կուտակման նախկին ձևը:

Կատարված նախնական տեղազննման տվյալներով, երևակման և դրան հարող տարածքներում օգտակար հանածոյի շերտի միջինը հզորությունը մոտ 4.0-ից 4.5 մ է: Ավազակոպճային խառնուրդի կուտակը նշված տարածքում գործնականում մերկացած է և ունի հորիզոնական տեղադրում: Ավազակոպճային խառնուրդի հիմքում տեղադրված են ավազակավային նստվածքները:

Ըստ նախնական դիտարկումների տվյալների ավազակոպճային խառնուրդի բաղադրիչներն իրենցից ներկայացնում են լրիվ հղկված, հարթ մակերեսով, ամուր, հոծ, հազվադեպ ծակոտկեն բազալտային, անդեզիտաբազալտային և անդեզիտային կազմերի պորֆիրիտների հղկված բեկորներ, որոնցում հազվադեպ հանդիպում են նաև այլ ապարների բեկորներ: Վերջիններիս քանակությունը

ընդհանուր զանգվածում չի գերազանցում 35%-ից: Բեկորային նյութը հիմնականում ներկայացված է ձվաձև, ուսպնյակաձև, սկավառակաձև, երբեմն գնդաձև տեսքերով:

Չնայած, որ Մեղրիի ավազակոպճային խառնուրդի երևակումը գտնվում է ողողահունում և ներկայացված է ժամանակակից հունային առաջացումներով, սակայն ավազակոպճային կուտակը համարյա չի փոխում իր տարածական դիրքը և ձևը:

Ըստ կատարված նախնական մակրոսկոպիկ դիտարկումների տվյալների երևակման ավազակոպճային խառնուրդի ֆիզիկամեխանիկական հատկությունները բավականին կայուն են, պետրոգրաֆիական(միներալոգիական) կազմերը համանման են: Երևակման տարածքում սողանքային երևույթներ և փլուզումներ հայտնաբերված չեն:

Ըստ հրահանգի հանձնարարականների, Մեղրիի ավազակոպճային խառնուրդի հանքերևակումն ըստ երկրաբանական կառուցվածքի բարդության և երկրաբանական հայտանիշների փոփոխականության աստիճանի՝ վերագրվում է 1-2 խմբին:

3. ԵՐԿՐԱԲԱՆԱՀԵՏԱԽՈՒԶԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ ԵՎ ԾԱՎԱԼՆԵՐԸ

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ծրագիրը կազմված է «Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ծրագրերի կազմման» և «Պաշարների դասակարգման կիրառման» հրահանգների պահանջներին համապատասխան:

Հանքավայրի հետախուզման մեթոդիկան ընտրելիս հաշվի են առնվել օգտակար հանածոյի մարմնի ձևաբանությունը, տեղադրումը, դիրքը, երկրաբական կառուցվածքը, տեղամասի լեռնատեխնիկական պայմանները, չափերը, ռելիեֆի առանձնահատկությունները:

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքները նախատեսվում է իրականացնել երկրաբանահանույթային, հետախուզական փորվածքների անցման, նմուշարկման աշխատանքների համալիրով:

Ըստ երկրաբանական կառուցվածքի բարդության, Մեղրիի ավազակոպձային խառնուրդի հանքերակումը համապատասխանում է 1-2 խմբին և արդյունաբերական կարգով պաշարների եզրագծման համար հետախուզական ցանցի խտությունն ընտրված է C_1 կարգով: Ընդ որում հաշվի առնելով հանքերակաման պարզ երկրաբանական կառուցվածքը, օգտակար հանածոյի մարմնի մորֆոլոգիական ձևը և չափսերը, հետախուզական աշխատանքները նախատեսվում է իրականացնել մինչև 5.0մ խորությամբ 10 հետախուզահորերի միջոցով:

Հաշվի առնելով հանքերակման երկրաբանական կառուցվածքի առանձնահանկությունները երկրաբանահետախուզական աշխատանքների կատարման լեռնատեխնիկական և երկրաբանական պայմանները, հետախուզման ստորին սահման է ընդունվել ավազակոպձային կուտակի և ստորադիր՝ կավավազային նստվածքների հորիզոնը:

Հանքերակման հետախուզումը նախատեսվում է կատարել միայնցից 70-260 մ հեռավորությամբ տեղադրված հետախուզահորերով: Ընտրված հետախուզացանցը թույլ կտա օգտակար հանածոյի հետախուզված պաշարները հաշվարկել արդյունաբերական C_1 կարգով:

Օգտակար հանածոյի որակական հատկությունները կուսումնասիրվեն ըստ ՀՍ ՄՈՍՏ 8267-95 «Խիճ և կոպիճ խիտ լեռնային ապարներից շինարարական աշխատանքների համար» և ՀՍ ՄՈՍՏ 8736-95 «Ավազ շինարարական աշխատանքների համար» տեխնիկական պահանջների համապատասխան:

Նախատեսվող երկրաբանահետախուզական աշխատանքների իրականացման արդյունքում օգտակար հանածոյի արդյունաբերական կարգով սպասվելիք պաշարները կկազմեն մոտ 420.0 հազ.մ³:

3.1. Նախապատրաստական շրջան, ծրագրի կազմում, կազմակերպում և լուծարում

Ծրագրային փաստաթղթերի կազմման համար պետք է ծանոթանալ ֆոնդային և հրատարակված նյութերին, գործող հրահանգներին և ԳՈՍՏ-երին:

Համաձայն հրահանգի պահանջների, աշխատանքների կազմակերպման ծախսերը կազմում են դաշտային աշխատանքների նախահաշվային արժեքի 1%-ը:

Դաշտային աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում են լուծարման աշխատանքներ, որոնց ծախսերը կազմում են դաշտային աշխատանքների արժեքի 0.8%-ը:

3.2. Երկրաբանահանությային աշխատանքներ

Հանքերնակման տարածքի երկրաբանական կառուցվածքի ճշտման, քարտեզագրման նպատակով նախատեսվում է 9.3հա մակերեսով տարածքում կատարել երկրաբանահանությային աշխատանքներ: Հանքերնակման 1:2000 մասշտաբի երկրաբանական քարտեզի կազմման համար անհրաժեշտ երկրաբանական երթուղիների ընդհանուր երկարությունը կկազմի 4.5 կմ:

3.3. Հետախուզական փորվածքների անցում և լցում

Օգտակար հանածոյի մարմնի եզրագծման, ուսումնասիրման և նմուշարկման նպատակով նախատեսվում է հետախուզահորերի անցում: Այդ աշխատանքները կիրականացվեն մեխանիկական եղանակով՝ էքսկավատորով V կարգի ամրության ապարներում, 100 մ³ ընդհանուր ծավալով:

Նախատեսվում է 10 հետախուզահորերի անցում՝ ընդամենը 50մ, որոնց խորությունը նախատեսվում է մինչև 5.0մ, կտրվածքը 2. 0 մ²:

Երկրաբանական փաստագրումից և նմուշարկումից հետո հետախուզահորերը ենթակա են լցման, որը նախատեսվում է իրականացնել ձեռքով: Լցման աշխատանքների ընդհանուր ծավալը՝ հաշվի առնելով ապարների 1.2 փխրեցման գործակիցը կկազմի 100մ³, մնացած 20մ³ օգտակար հանածոն կօգտագործվի խախտված տարածքների հարթեցման ժամանակ:

3.4. Հետախուզական փորվածքների փաստագրում

Մանրամասն երկրաբանական փաստագրման ենթակա են բոլոր հետախուզահորերը՝ ընդամենը 50մ:

Երկրաբանական փաստագրման աշխատանքները նախատեսվում է կատարել 1:50 մասշտաբով:

3.5. Ծավալային զանգվածի որոշում դաշտային պայմաններում

Նախատեսվում է հետախուզահորերի անցման ընթացքում, դաշտային պայմաններում չորս կետում որոշել բնամասում ԱԿԽ-ի ծավալային զանգվածը, ինչպես նաև հումքի փխրեցման գործակիցը:

3.6. Նմուշարկում

Ավագակոպճային խառնուրդը նախատեսվում է ուսումնասիրել որպես հումք շինարարական խճի, ավազի արտադրության համար:

Օգտակար հանածոյի որակական հատկանիշները պարզաբանելու համար նախատեսվում է վերցնել նմուշներ հետախուզահորերից:

Նախատեսվում է վերցնել 10 նմուշ ֆիզիկամեխանիկական փորձարկումների համար, 3 նմուշ քիմիական անալիզների և 3 նմուշ միներալոգա-պետրոգրաֆիական ուսումնասիրությունների համար: Նմուշարկումը կիրականացվի ակոսային եղանակով՝ օգտակար հանածոյի ամբողջ հզորությամբ, ակոսի կտրվածքը՝ 0.3x0.1մ չափերով: Յուրաքանչյուր նմուշի կշիռը բազմափուլ կրճատումից հետո նախատեսվում է հասցնել 30 կգ-ի:

3.7. Ռադիոմետրիա

Նախատեսվում են նաև ռադիոմետրիական ուսումնասիրություններ՝ օգտակար հանածոյի ռադիացիոն-հիգիենիկ հատկությունների ուսումնասիրման նպատակով:

3.8. Տոպո-մարկշեյդերական աշխատանքներ

Սույն ծրագրի կազմման նախապատրաստական փուլում կատարվելու է երևակման տարածքի 1:2000 մասշտաբի տոպոգրաֆիական հանույթ մոտ 9,3հա մակերեսով տարածքում:

Նախատեսված աշխատանքների իրականացման ընթացքում, անհրաժեշտության դեպքում կկատարվի վերոհիշյալ տոպոգրաֆիական հիմքի ճշգրտում, բոլոր հետախուզական փորվածքների և երկրաբանական սահմանների գործիքային տեղադրմամբ:

3.9. Ինժեներա-երկրաբանական և հիդրոերկրաբանական ուսումնասիրություններ

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ընթացքում նախատեսվում է կատարել հանքերևակման ապագա շահագործման ինժեներա-երկրաբանական և հիդրոերկրաբանական պայմանների ուսումնասիրություններ, որը կիրականացվի հետախուզական փորվածքների անցման ընթացքում կատարվելիք դիտարկումներով:

Անհրաժեշտության դեպքում վերոհիշյալ ուսումնասիրությունները կկատարվեն մասնագիտացված կազմակերպությունների հետ համագործակցելով:

3.10. Լաբորատոր ուսումնասիրություններ

Վերցված բոլոր նմուշները պետք է ենթարկվեն համապատասխան լաբորատոր ուսումնասիրությունների և փորձարկումների «Անալիտիկ» ՓԲԸ-ի լաբորատորիայում:

3.11. Հաշվետվության կազմման աշխատանքային աշխատանքներ
Մեդրիի ավազակոպճային խառնուրդի հանքերնակումում նախատեսված երկրաբանահետախուզական աշխատանքների և օգտակար հանածոյի լաբորատոր ուսումնասիրությունների ավարտից հետո (դրական արդյունքների դեպքում), նախատեսվում են աշխատանքային աշխատանքներ, որի ընթացքում.

- կամփոփվեն և կհամակարգվեն դաշտային փաստացի երկրաբանական նյութերը, լաբորատոր ուսումնասիրությունների արդյունքները,
- կտրվի հանքավայրի երկրաբանատնտեսագիտական գնահատականը,
- կկատարվի օգտակար հանածոյի պաշարների հաշվարկը,
- կկազմվի երկրաբանական հաշվետվություն՝ հանքավայրի երկրաբանատնտեսական գնահատմամբ և պաշարների հաշվարկմամբ:

Կազմված հաշվետվությունը կներկայացվի ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն ընդերքաբանական փորձաքննության համար:

ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

Նախագծված երկրաբանահետախուզական աշխատանքների անվտանգությունն ապահովվելու նպատակով նախատեսվում է իրականացնել անվտանգության տեխնիկայի համապատասխան հրահանգների բոլոր պահանջները:

ԽԱՆՏՎԱԾ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ՀԱՐԹԵՅՈՒՄ

Բերի հողի շերտի բացակայության պատճառով երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ավարտից հետո լանդշաֆտի վերականգնման նպատակով նախատեսվում է իրականացնել խախտված տարածքների հարթեցում:

Քանի որ ուսումնասիրության դաշտային աշխատանքների, որը իրենից ներկայացնում է հարթ տարածքում, էքսկավատորով 10 հետախուզահորերի անցում՝ այդ նպատակով ճանապարհներ չեն կառուցվի ուստի ճանապարհների վերականգնման խնդիր չի առաջանա:

Հետախուզահորերի $10 \times 2 = 20 \text{մ}^2$ մակերեսով տարածքի հարթեցման աշխատանքների իրականացման համար ընկերության կողմից նախատեսվում է հատկացնել 50 000 դրամ գումար:

4. ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ ՆՈՐՄԱՏԻՎ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՆՔԸ

Արդյունահանման աշխատանքների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտը կազմելիս ընկերությունն առաջնորդվել է բնապահպանական օրենսդրության պահանջներով, որոնք ամրագրված են հետևյալ իրավական ակտերում.

- «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (01.11.1994թ.),

- «Բուսական աշխարհի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (23.11.1999թ.),

- «Կենդանական աշխարհի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (03.04.2000թ.),

- Հայաստանի Հանրապետության «Հողային» օրենսգիրք (02.05.2001թ.),

- Հայաստանի Հանրապետության «Ջրային» օրենսգիրք (04.06.2002թ.)

- «Ընդերքի մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենսգիրք» ՀՀ օրենք (01.01.2012թ.),

- Հայաստանի Հանրապետության «Անտառային» օրենսգիրք (24.10.2005թ.),

- «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (27.11.2006թ.),

- «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (09.08.2014թ.) :

- «ՀՀ բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության նպատակով դրանց օգտագործման կարգը սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության 31.07.2014թ.-ի N 781-Ն որոշում:

- ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ. <<ՀՀ բույսերի և կենդանիների Կարմիր գիրքը հաստատելու մասին>> N71-Ն և N72-Ն որոշումները:

- ՀՀ կառավարության 2008 թվականի օգոստոսի 14-ի <<ՀՀ բնության հուշարձանների ցանկը հաստատելու մասին >> N 967-Ն որոշումը,

- ՀՀ կառավարության 10.01.2008թ. թիվ 18-Ն ”ՀՀ տարածքում Արաքս գետից գետավազի արդյունահանման կարգը հաստատելու մասին” որոշումը:

- ՀՀ կառավարության 25.09.2014թ. N 1059-Ա որոշումը. «ՀՀ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ռազմավարությունը, պահպանության և օգտագործման բնագավառում պետական ծրագիրը և միջոցառումները հաստատելու մասին»

5. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

- **Նախատեսվող գործունեության տարածաշրջանի ֆիզիկա-աշխարհագրական նկարագիրը և**

Նախատեսվող երկրաբանահետախուզական աշխատանքները կիրականացվեն Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Մեղրու համայնքի կողմից ընկերությանը տրամադրված մոտ 9.3 հա մակերեսով տարածքում:

Մեղրիի ավազակոպճային խառնուրդի հանքերնակումը գտնվում է Մեղրի քաղաքից դեպի հարավ-արևելք՝ մոտ 3.0կմ հեռավորության վրա, Արաքս գետի ողողահունում 523-526մ բացարձակ բարձրությունների վրա:

Հանքերնակման տարածքը մտնում է Զանգեզուրի ֆիզիկաաշխարհագրական շրջանի ծալքաբեկորային լեռնաշղթաների ենթաշրջանի մեջ և բնութագրվում է տիպիկ լեռնային, խոր գետահովիտներով կտրտված ռելիեֆով: Այստեղ գերակշռող է հանդիսանում ռելիեֆի կառուցվածքային տիպը: Այն արդյունք է ալպիական լեռնակազմության ժամանակաշրջանում ծալքավոր կառուցվածքների առանձին բեկորների (բլոկ) ձևավորման, որոնք նորագույն տեկտոնական շարժումների ընթացքում ենթարկվել են տրոհման տարբերակված շարժումների ազդեցության ներքո և բարդացել հետագա արտածին պրոցեսների ներգործությամբ:

Զանգեզուրի լեռնաշղթան (ամենաբարձրը հանրապետությունում) ձգվում է Ամուլսարից մինչև Մեղրու կիրճը 140 կմ երկարությամբ: Նրանից ճյուղավորվում և դեպի արևելք են տարածվում Բարգուշատի և Մեղրու լեռնաբազուկները: Բարձր գագաթներն են Արամազդը (3392մ), Գեղաքարը (3343մ), Երկաթասարը (3227մ): Առավել բարձր հատվածը՝ հարավային մասը, ունի ժայռոտ, դժվարամատչելի գագաթներ (Կապուտջուղ - 3829մ, Խուստուփ - 3202մ, Կատար - 3012մ): Լեռնալանջերը հիմնականում ունեն մեծ թեքություն, որը 25°-ից հասնում է մինչև 45°:

Տարածաշրջանի գլխավոր գետերը /Արաքս, Ողջի, Մեղրի, Որոտա/ բացի Արաքս գետից սակավաջուր են և արագահոս: Նրանք հոսում են հիմնականում նեղ գետահովիտներով և հիմնականում զուրկ են դարավանդներից: Միայն առանձին հատվածներում գետերը առաջացնում են նստեցման հովիտներ՝ մինչև 10-12մ բարձրության հասնող դարավանդներով:

Շրջանի կլիման չոր մերձարևադարձային է: Ձմեռը կարճատև է, մեղմ: Հաստատուն ձնածածկույթ լինում է ոչ ամեն տարի:

Տարածաշրջանը ունի հարուստ բուսականություն: Զանգեզուրի տարածքի շուրջ 20%-ը անտառապատ է (Կապանի տարածաշրջանում մոտ 40%): Այստեղ գերակշռում են կաղնու անտառները, կան նաև բոխու, թխկու, հացենու զանգվածներ: Անտառներում հանդիպում են այծյամ, անտառային կատու: Բարձր լեռնային գոտում կան այծ, նապաստակ, աղվես, գայլ, վայրի խոզ, սիբիրյան արջ և այլն: Հարուստ է նաև թռչնական աշխարհը:

Մեղրու տարածաշրջանում զարգացած է նաև գյուղատնտեսությունը, որի հիմնական ճյուղերն են պտղաբուծությունը և այգեգործությունը: Վերջին տարիներին կառուցվում և վերագործարկվում են գյուղմթերքների՝ հատկապես մրգերի ու հատապտուղների վերամշակման արտադրամասեր և ձեռնարկություններ:

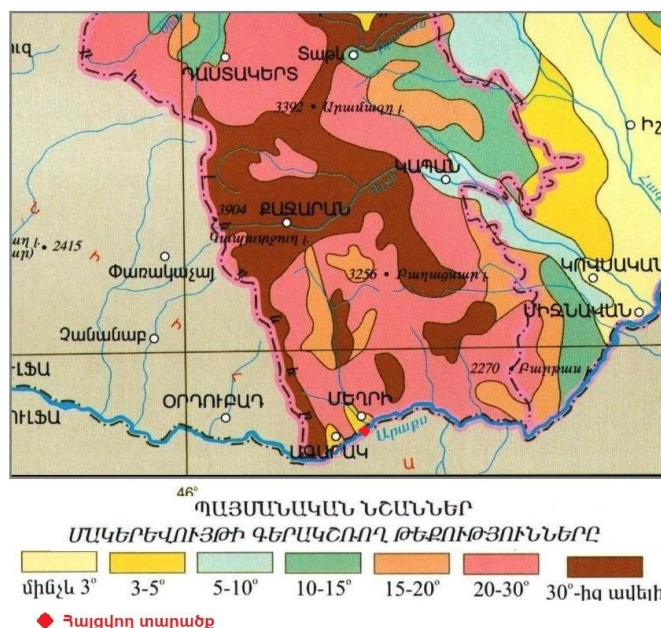
Մարզում գործում է Տաթևի ՀԷԿ-ը, որի շնորհիվ տարածաշրջանի արդյունաբերական և գյուղատնտեսական ձեռնարկությունները ապահովված են էլեկտրաէներգիայով:

Մեղրիի մոտակա գյուղերում նկատվում է աշխատուժի ավելցուկ: Հետագայում հանքավայրի շահագործման ժամանակ ստեղծված աշխատատեղերի հաշվին մասամբ կլուծվի վերջիններիս աշխատանքով ապահովելու հարցը:

Շրջանն էլեկտրաֆիկացված և գազաֆիկացված է: Էլեկտրաէներգիայի մատակարարումն իրականացվում է հանրապետական միասնական էներգոհամակարգից:

▪ Ռելիեֆ, երկրաձևաբանություն

Դիտարկվող շրջանը լեռնագրականորեն գտնվում է Ջանգեզուրի լեռնաշղթայի արևելյան ճյուղերի ստորոտի մոտակայքում: Շրջանի ռելիեֆը երոզիոն-տեղատարումային է՝ լերկուտներով, և իրենից ներկայացնում է խոշոր միջօրենակային իջույթ՝ Ջանգեզուրի լեռնաշղթայի և Մեղրու-Կարճևանի ջրբաժան կատարի միջև: Իջույթը հյուսիսից դեպի հարավ պարփակված է բարձր լեռնաշղթաների լեռնաճյուղերով. արևմուտքից՝ Ջանգեզուրի լեռնաշղթայի ճյուղերով, հյուսիսից և արևելքից՝ Մեղրու շղթայի ճյուղերով, հարավից (Արաքսից դուրս)՝ Իրանական լեռներով: Ամբողջ իջույթը մասնատվում է ոչ մեծ լեռնային գետակներով, որոնց հովիտները ձգվում են լայնական ուղղությամբ և ձևավորում խիստ կտրատված, երբեմն կանյոնաձև կիրճեր՝ ջրբաժանների մոտ գրեթե միշտ ծածկված դարավանդային նստվածքներով:

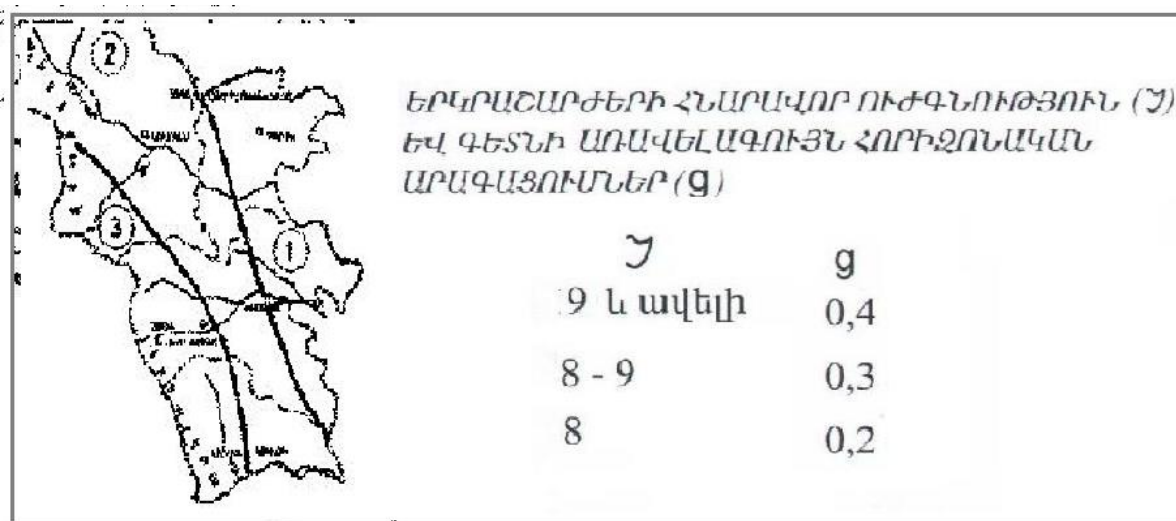

[illegible]

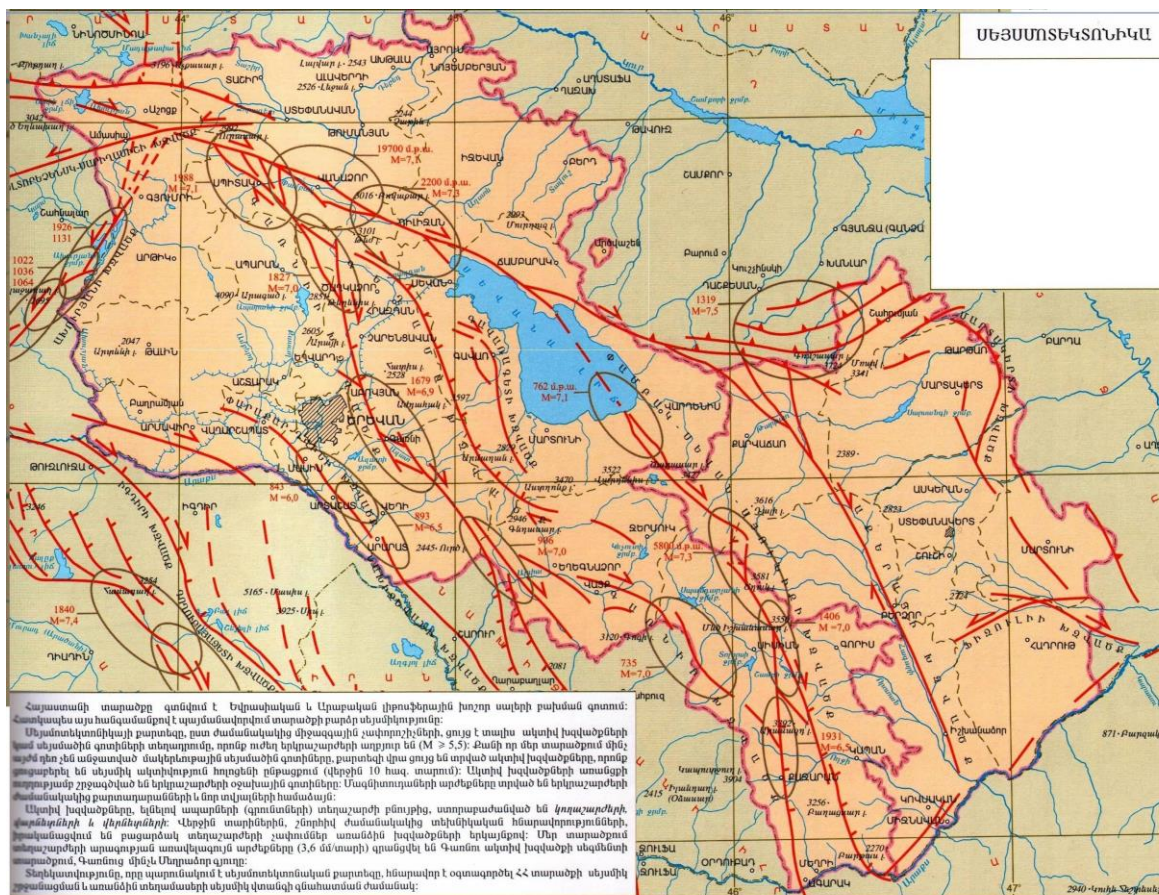
- Մեյսմիկ պայմանների բնութագիր

Ըստ ՀՀՇՆ II-06.02.2006թ. «Սեյսմակայուն շինարարության նախագծման նորմեր» նորմատիվային փաստաթղթի դրույթների տեղամասի տարածքը գտնվում է III սելյամիկ գոտու մեջ: Այդ գոտուն համապատասխանում է 0.2g հորիզոնական

արագացման արժեքը: Նկարագրվող տարածաշրջանում երկրաշարժերի հնարավոր ուժգնությունը ըստ MSK- 64 սանդղակի կազմում է 8 բալ:

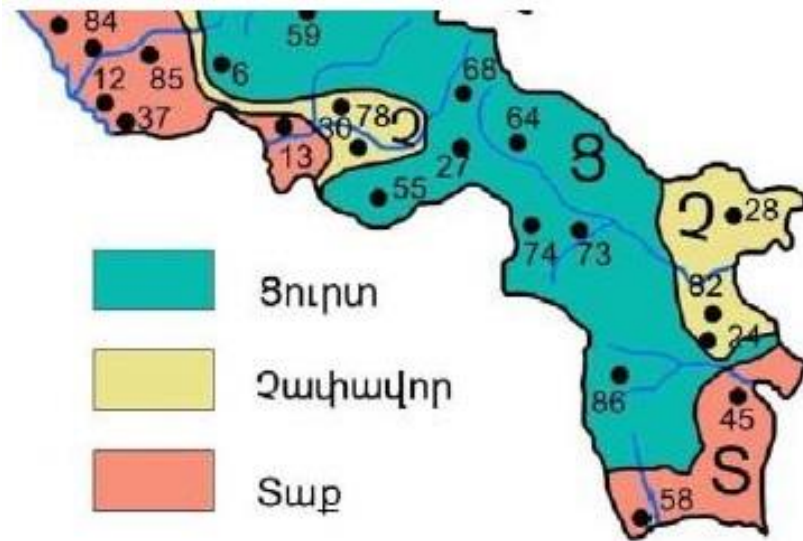
Նկար 5. Սեյսմիկ գոտիավորման սխեմատիկ քարտեզ

Նկար 6. Սեյսմոտեկտոնիկա

ՀՀ Արտակարգ իրավիճակների նախարարի 12 02 2013թ N 100-Ն հրամանով սահմանվում է սեյսմիկ ռիսկի գնահատման աշխատանքների կազմակերպման և իրականացման դրույթները, համաձայն որոնց կազմվում են սեյսմիկ ռիսկի գնահատման քրտեզներ, որոնք դրվում են մարզերի և համայնքների զարգացման

տարեկան արագությունը կազմում է 1.3մ/վրկ: Տիրապետում են արևելյան, հարավ-արևելյան և հյուսիսային ուղղությունները:

Նկար 8.

▪ Մթնոլորտային օդ

Մեղրի համայնքում մթնոլորտային օդի աղտոտման հիմնական աղբյուրներն են՝ ավտոտրանսպորտը և տարածաշրջանում գործող հանքարդյունահանող “Ագարակի ՊՄԿ”-ն /արտադրում է պղնձի և մոլիբդենի խտանյութ/:

Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության կենտրոնը Մեղրի համայնքում տեղադրված դիտակետերի միջոցով իրականացրել է ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի դիտարկումներ: Արդյունքում, մթնոլորտում որոշված ծծմբի երկօքսիդի և ազոտի երկօքսիդի միջին ամսական կոնցենտրացիանները դիտվել են նորմաների սահմաններում:

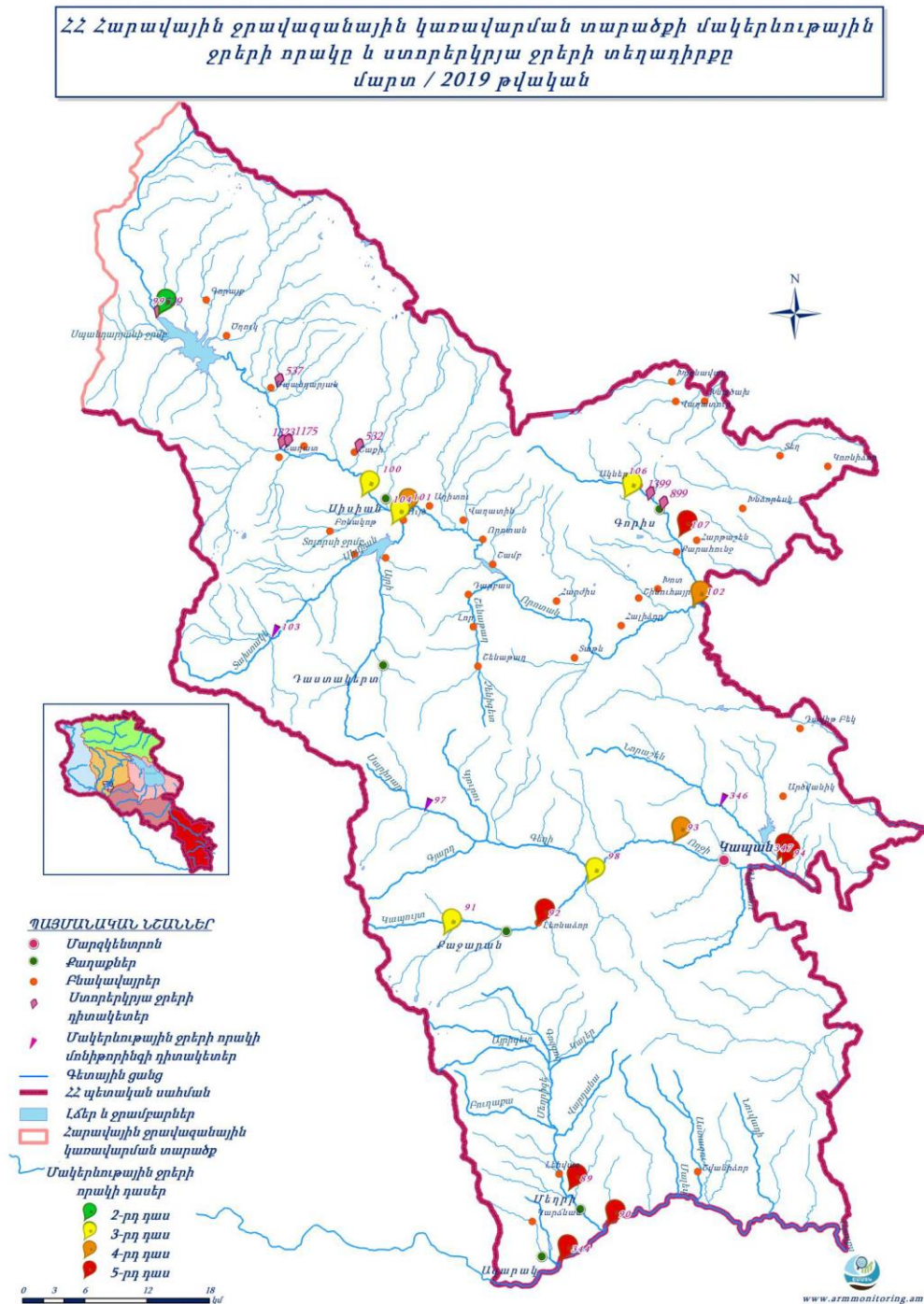
▪ Ջրային ռեսուրսներ

ՀՀ Սյունիքի մարզի Մեղրիի ավազակոպճային խառնուրդի հանքերևակման հարևանությամբ հոսում է Արաքս գետը: Հանքերևակման տարածքը գտնվում է Արաքս գետի ձախափնյա ողողահունային մասում:

Արաքս գետը Հայաստանի ամենամեծ գետն է և հանդիսանում է Կուր գետի վտակը, որը սկիզբ է առնում Բյուրակ լեռնազանգվածում, 2700մ ծ.մ. բարձրությունից:

Արաքը միջին հոսանքում սահմանային գետ է: Գետի ընդհանուր երկարությունը 1072կմ է, ջրհավաք ավազանի մակերեսը՝ 102հազ.կմ², տարեկան հոսքը՝ մոտ 3մլրդ.մ³: Գետի հունի լայնությունը մերձարաքսյան հարթությունում հասնում է 30-130մ, իսկ Մեղրուն մերձ կիրճերում այն նվազում է մինչև 6-7մ: Գետի միջին

խորությունը 3-4.5մ է, հոսանքի արագությունը՝ 1.5մ: Արաքս գետի ավազանը ընդգրկում է ՀՀ-ի տարածքի 73.5%: Գետի սնուցումը խառն է:

Նկար 9.

Արաքսը ջրառատ գետ է, ջրի միջին հոսքը 285 մ³/վրկ է, առավելագույն ծախսը դիտվում է ապրիլ-մայիս ամիսներին և հասնում 550մ³/վրկ [5]: Գետը վարարում է մարտ-հունիսին, առավելագույնը՝ մայիսին: Կապված ձնհալքի և առատ անձրևների հետ, բնորոշ են բուռն վարարումները: Ամենաուժեղ հորդացումը դիտվել է 1896թ.-ին,

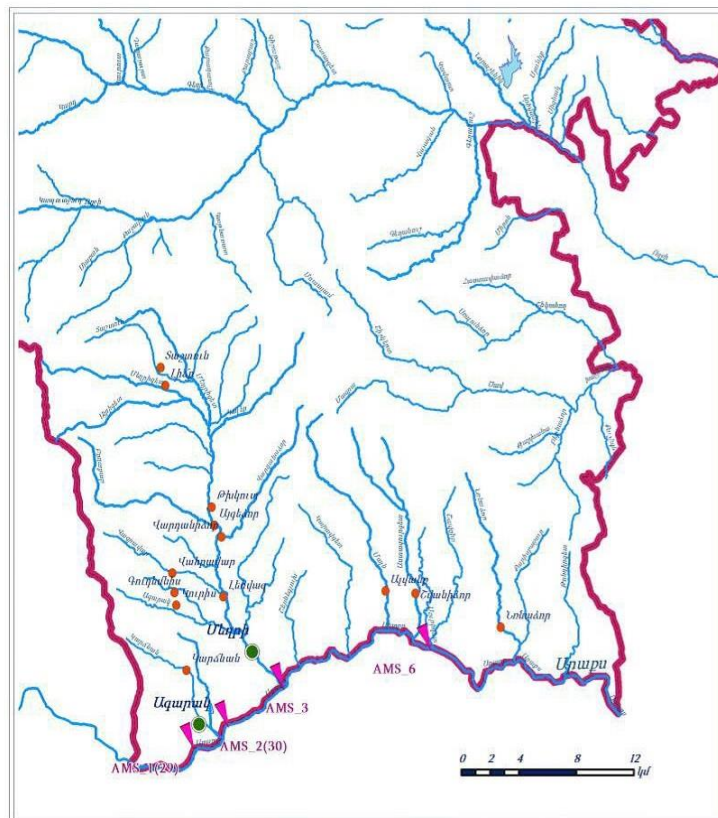
Երբ Արաքսը Մուղանի դաշտում փոխել է հունը և ողողել 180 հազ.հա հողատարածք:
 Ջրի ամենացածր մակարդակները դիտվում են հուլիս-օգոստոսին և ձմռանը:
 Ագարակ բնակավայրի մոտ Արաքս գետի վրա Հայպետհիդրոմետի կողմից
 դիտարկումներ չեն իրականացվում: Այդ իսկ պատճառով աղյուսակ 2.3.4-ում բերված
 են գետի տվյալ հատվածում հաշվարկային եղանակով ստացված միջին ելքերը;
 Արաքս գետի միջին ամսական ելքերը (մինչև Մեղրիգետը), մ3/վ

Աղյուսակ 2.3.4

Գետ-Հատված	I	II	III	IV	V	VI	VII	VII	IX	X	XI	XII	Տարեկ ն
Արաքս մինչև Լեղրիգետ	18	19	22	26	28	22	19	18	10	90	10	14	182

ԱՐԱՔՍ ԳԵՏԻ ՋՐԻ ՈՐԱԿԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ ԴԻՏԱՑԱՆՑ

«Արաքս գետի հայ-իրանական համատեղ մոնիթորինգ»

Նկար 10.

Արաքս գետով անցնում է Իրանի հետ ՀՀ-ի պետական սահմանը: Այդ պատճառով գետի ջրերի մոնիթորինգ իրականացվում է Իրանի ու ՀՀ-ի կողմից համատեղ՝ Արաքսի աղտոտվածության հսկողության ծրագրի շրջանակներում:

2019թ. 1-ին եռամսյակում վերցրվել են փորձանմուշներ Արաքս գետի ջրի 4 դիտակետից: Վերցված ջրի փորձանմուշներում որոշված ցուցանիշներից, ըստ ձկնատնտեսական ՄԹԿ-ներով գնահատման, դիտվում է վանադիումով, որոշ փորձանմուշներում պղնձով, քրոմով, մանգանով, երկաթով և ալյումինով բարձր

աղտոտվածություն: Որոշված մյուս ցուցանիշներից գերազանցվել են ԹՔՊ-ի, ամոնիում, նիտրիտ և սուլֆատ իոնների, ցինկի, կոբալտի, նիկելի, մանգանի և սելենի ՍԹԿ-ները:

Արաքս գետի ջրերը շատ պղտոր են, իր փոխադրվող տիղմի քանակով գետը աշխարհում գրավում է 2-րդ տեղը:

Արաքս գետի ջրերին, բացի բարձր պղտորությունից, բնորոշ է բավականին մեծ հանքայնացումը, որը առաջին հերթին պայմանավորված է սուլֆատների, քլորիդների, նատրիումի զգալի պարունակություններով: Կալցիումի և մագնեզիումի կոնցենտրացիաները նույնպես բավականին բարձր են: Արաքս գետի ջրերում դիտվում են երկաթի և մանգանի բարձր պարունակություններ՝ 0.4-0.6 մգ/լ և 0.012-0.02 մգ/լ համապատասխանորեն: Գետի ջրերին բնորոշ է նաև արսենի և ծարիրի առկայությունը:

Արաքս գետի ջրերի հանքայնացումը խիստ կախված է սեզոնային տատանումներից: Ջրի բաղադրությունը փոփոխվում է զգալի սահմաններում՝ ինչպես տարվա կտրվածքով, այնպես էլ ըստ գետի երկարության: Սուլֆատների և քլորիդների հարաբերական պարունակությունը առավելագույնին հասնում է ամռանը ցածրամակարդակ ժամանակ: Հիդրոկարբոնատների առկայությունը լավ արտահայտված է վարարման ժամանակ, իսկ նվազամակարդակի ընթացքում՝ ոչ ակնհայտ, կամ թույլ:

Գետի երկայնքով դիտվում է սուլֆատների, քլորիդների, նատրիումի, կալցիումի և այլ իոնների պարունակության աճ, ինչը պայմանավորված է նրանով, որ գետի հոսքի սնման աղբյուրներում զգալի մասը կազմում են գրունտային ջրերը, որոնք Արարատյան դաշտում սաստիկ աղային են:

▪ Հողեր

Ուսումնասիրության տարածքի շրջակայքում տարածված են լեռնանտառային դարչնագույն հողերը: Զանգեզուրի լեռնաշղթայում այս հողատիպը հանդիպում է 500-1700մ ծ.մ. բարձրությունների վրա, իսկ հարավային լանջերում՝ մինչև 2400մ ծ.մ: Այս հողերում հողագոյացնող ապարների քայքայված կառուցվածքները հիմնականում ներկայացված են հողմնահարված կարբոնատային և բարձր-հիմնային ավազակավով, հազվադեպ՝ կավով, որոնց հզորությունը կարող է հասնել 1,5-2 մ: Տաք, մեղմ և փոփոխական-խոնավ կլիման, հողառաջացման ակտիվ շրջանի մեծ տևողությունը, բավարար ներքին դրենաժային համակարգի առկայությունը և ներհողային հոսքերի ուղղությունների սեզոնային փոփոխությունը, նպաստում են առաջնային միներալների խորը և ինտենսիվ հողմնահարմանը, երկրորդային հանքային նութերի առաջացմանը, ինչպես նաև բավականին հզոր կավայնացված հողերի ձևավորմանը:

Շրջանի լեռնային դարչնագույն անտառային հողերին բնորոշ է գենետիկական հորիզոնների տարբերակումը, հումուսակուտակիչ հորիզոնի դարչնագույն երանգը, վերին հորիզոնի փոքր գնդիկա-հատիկային կառուցվածքը, միջին հորիզոնների ավելի խոշոր հատիկային կառուցվածքը և կավայնացումը, կավային

և ավազակավային մեխանիկական կազմը, միջին հումուսայնությունը, բարձր կլանողականությունը:

Լեռնային դարչնագույն անտառային հողերի մեջ տարբերում են կրազերծված, տիպիկ և կարբոնատային ենթատիպեր, որոնք ևս իրենց հերթին կարող են ունենալ տարատեսակներ: Տիպիկ ենթատեսակի հողերը իրենց հատկություններով զբաղեցնում են միջանկյալ դիրք կրազերծված և կարբոնատային ենթատիպերի միջև: Կրազերծված ենթատիպը տարբերվում է կարբոնատային մետամորֆիկ հորիզոնով և քիչ արտահայտված կավայնությամբ: Կարբոնատային հողերի հումուսային հորիզոնը և հումուսի պարունակությունը ավելի փոքր են, միջավայրի ռեակցիան՝ հիմնային (pH -7,4-8,5):

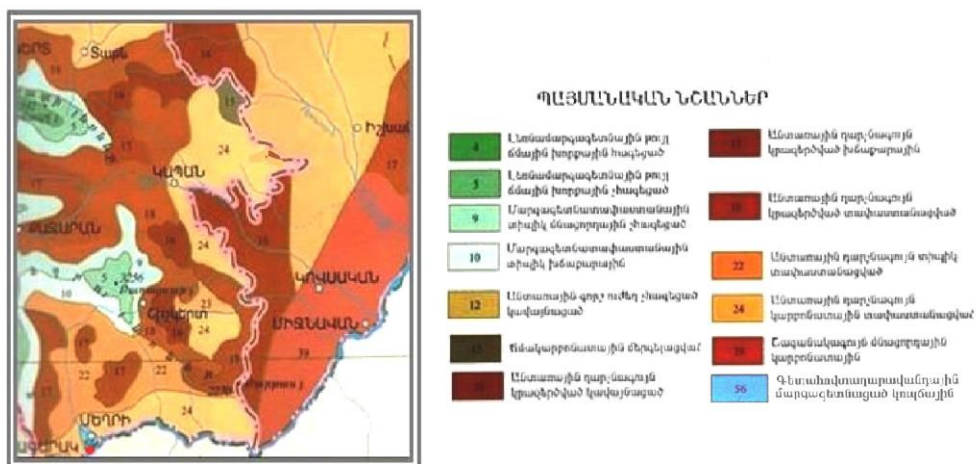
Լեռնային դարչնագույն անտառային հողերի ենթատիպերում տարբերվում են կավային, խճաքարային, նստվածքա-կարբոնատային, ոչ լրիվ ձևավորված տեսակներ:

Մեղրու շրջանում հանդիպող լեռնային դարչնագույն անտառային հողերի բնութագիրը. կրազերծված՝ թույլ հզորությամբ; միջին էրոզիացված; կավային, ավազակավային կամ խճաքարային; հանդիպում են տափաստանեցված և մշակվող ենթատեսակները:

տիպիկ՝ տափաստանեցված; թույլ, տեղ-տեղ միջին հզորությամբ; հիմնականում միջին էրոզիացված; կավային, ավազակավային; հանդիպում են մշակվող ենթատեսակները:

կարբոնատային՝ տափաստանեցված; թույլ հզորությամբ; ավազակավային; ուժեղ էրոզիացված; հանդիպում է ոչ լրիվ ձևավորված ենթատեսակը:

Գետահովտադարավանդային կոպճային հողերում, որին հարում է բուն ոսումնասիրության տարածքը, ծագումնաբանական հորիզոնները թույլ են արտահայտված: Ունեն պարզ շերտավոր կառուցվածք, մեծ հզորություն և թեթև մեխանիկական կազմ (ավազային, կավավազային) և հատիկակնձկային ստրուկտուրա: Հումուսի պարունակությունը 1,5-2-ից մինչև 4-6%: Հողային լուծույթի ռեակցիան հիմնականում չեզոք է կամ թույլ հիմնային: Կլանման տարողությունը մեծ չէ (15-25 մ.էկվ 100գ հողում),կլանված կատիոնների կազմում գերակշռողըկալցիումնէ:

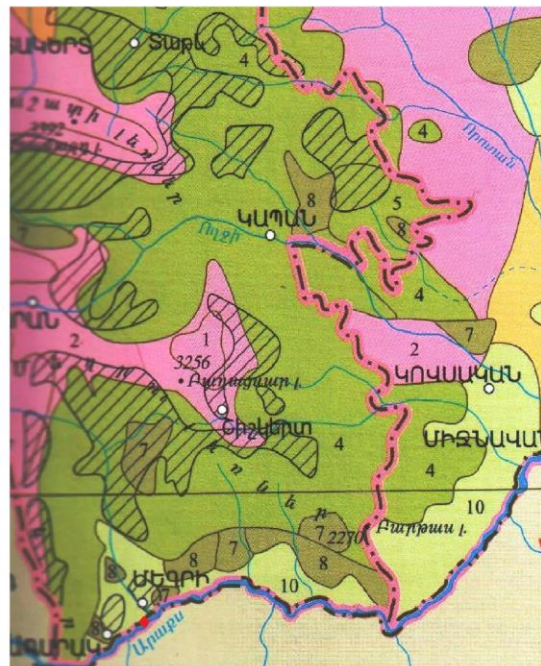

Նկար 11. Հողային տիպեր

Հայցվող տարածքը նպատակային նշանակությամբ՝ հատուկ նշանակության հողեր են, գտնվում է Մեղրի համայնքի վարչական սահմաններում ՀՀ պետական սահմանի սահմանային շերտում: /ՀՀ ԱԱԾ-ի նախնական համաձայնությունը կցված է/:

■ **Բուսական և կենդանական աշխարհ**

Դիտարկվող տարածքը գտնվում է Մեղրու ֆլորիստական շրջանում (Թախտաջյան, 1954; Թամանյան, Ֆայվուշ, 2010), որն ընդգրկում է Արաքս գետի միջին հոսանքի ավազանը (Հայաստանի սահմանում): Մեղրու ֆլորիստական շրջանի բուսականությունը ներկայացված է կիսաանապատով, ֆրիգանոիդ բուսականությամբ, նոսրանտառներով (վաղանցուկ և գիհի), կաղնու անտառներով, ալպյան և ենթալպյան մարգագետիններով, հարուստ մերձափնյա բուսականությամբ և այլն: Ֆլորիստական շրջանի ֆլորան իր մեջ ներառում է 1670 տեսակի անոթավոր բույսեր (առավել հարուստ ներկայացված են բարդաձաղկավորների, լոբազգիների և հացազգիների ընտանիքները):

Մարգագետնային բուսականություն

- 1 Բարձրալպյան տարախոտա-հացազգա-բոշխային (գորգեր) մասնակցությամբ՝ *Campanula tridentata* Schreb., *Carex tristis* Bieb., *Taraxacum stevenii* DC., *Plantago saxatilis* Bieb., *Colpodium araraticum* Tarutv., *Poa alpina* L., *Carum caucasicum* (Bieb.) Boiss., *Nardus glabriculum* Sakalo, *Sibbaldia parviflora* Willd.
- 2 Ցածրալպյան (ենթալպյան) հացազգիների և տարախոտա-հացազգային, մասնակցությամբ՝ *Bromopsis variegata* (Bieb.) Holub, *Hordeum violaceum* Boiss. et Huet, *Anemonastrum fasciculatum* (L.) Holub, *Betonica macrantha* C. Koch, *Veronica*, *Gentiana*, *Cephalaria*, *Inula*, *Myosotis* ցեղի տեսակների հետ համատեղ

Անտառային բուսականություն

- 4 Լայնատերև, մասնակցությամբ՝ հաճախեմ (Fagus orientalis Lipsky) կաղնու (*Quercus iberica* Stev. *Q. macranthera* Fisch. et Mey. ex Hohen), բոխու (*Carpinus betulus* L., *C. orientalis* Mill), հալեմու (*Fraxinus excelsior* L.), լոբեմու (*Tilia begoniifolia* Stev.).

Քսերոֆիլ անտառային բուսականություն

- 7 Գիհու խառը, մասնակցությամբ՝ *Juniperus polycarpus* C. Koch, *J. oblonga* Bieb., *J. hemisphaerica* J. et C. presl., *J. foetidissima* Willd., *J. Sabina* L., *Ephedra procera* Fisch. et Mey.
- 8 Սաղարթավոր խառը, մասնակցությամբ՝ *Paliurus spina-christi* Mill., *Spiraea crenata* L., *Amugdalus fenzliana* (Fritsch) Lipsky, *Pistacia nutica* Fisch. et Mey. *Celtis glabrata* Stev. Ex Planch., *Cerasus incana* (Pall.) Spach, *Pyrus salicifolia* Pall.

Լեռնաբերդային բուսականություն

- 10 Ֆրիգանոիդ թփերի մասնակցությամբ՝ *Amygdalus fenzliana* (Fritsch) Lipsky, *Cerasus incana* (Pall.) Spach, *Rhamnus pallasii* Fisch. et Mey., *Celtis glabrata* Stev. ex Planch. տեսակներ մասնակցությամբ *Astragalus*, *Acantholimon*, *Acanthophyllum*, *Onobrychis cornuta* (L.) Desv., *Salvia dracocephaloides* Boiss., *Thymus kotschyanus* Boiss. et Hohen.

Նկար 12. Բնական բուսածածկի տիպեր

Շրջանում Հայաստանի էնդեմիկ բույսերի տեսակները 23-ն են (Ֆայվուշ, 2007): Ֆլորան ներկայացված է մեծ թվով հազվագյուտ բույսերի տեսակներով, Հայաստանի բույսերի Կարմիր գրքում (2010) ընդգրկված են 96 տեսակներ:

Աղյուսակում ներկայացվում է Սյունիքի մարզում հանդիպող ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակները:

Բույսերի անվանումը հայերեն և լատիներեն	Կատեգորիա	Տարածումը
Սոխ Դերդերիանի, <i>Allium derderianum</i> ,	EN B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստական շրջանում՝ Բարգուշատի լեռնաշղթա, լեռնագագաթներ Կապուտջուղ, Խուստուփ, Բաղացաքար
Քեմոն Կոմարովի, <i>Carum komarovii</i> , Karjag	CR B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստական շրջանում, Խուստուփ լեռնագագաթում
Նվիկ կոնոֆալոսային, <i>Arum conophalloides</i> , <i>Kotschy</i>	EN B 1	Զանգեզուրի՝ Կապան և Մեղրու՝ Բերդաքար, Կալեր, Վահրավար, Շվանիձոր, Նյուվադի ֆլորիստական շրջաններում
Վաղենակ պարսկական, <i>Calendula persica</i> , C.A.Mey	EN B 1	Զանգեզուրի՝ Ներքին Հանդ և Մեղրու՝ Շվանիձոր, Նյուվադի ֆլորիստական շրջաններում
Տերեփուկ Ալեքսանդրի, <i>Centaurea alexandrii</i> <i>Bordz.</i>	EN B 1	Մեղրու՝ Մեղրի, Ալդարա, Շվանիձոր, Նյուվադի ֆլորիստական շրջանում
Ոգնազլիկ բազմատուն, <i>Echinops polygamous</i> , Bunge	EN B 1	Դարեղեգիսի՝ գյուղ Արփա և Մեղրու՝ Շվանիձոր, Կուրիս, Կարչևան, Լեկվազի ֆլորիստական շրջաններում
Լվաձաղիկ Զանգեզուրի, <i>Tanacetum zangezuricum</i> , Chandjian	EN B 1	Զանգեզուրի և Մեղրու ֆլորիստական շրջաններում՝ Զանգեզուրի, Բարգուշատի, Մեղրու լեռնաշղթաներ
Շնկոտեն զանգեզուրի, <i>Thlaspi zangezuricum</i> , <i>Tzvel</i>	EN B 1	Զանգեզուրի և Մեղրու ֆլորիստական շրջաններում
Զանգակ Զանգեզուրի, <i>Campanula zangezura</i> , <i>Kolak</i>	EN B 1	Զանգեզուրի և Մեղրու ֆլորիստական շրջաններում
Նոնեա վարդագույն, <i>Nonea rosea</i> Link.	VU* B I	Մեղրու (Շվանիձորի և Ալդարայի շրջակայք, լեռնագագաթ Բերդաքար) և Զանգեզուրի («Շիկահող» պետական արգելոց, լեռնագագաթ Խուստուփ) 16ֆլորիստիկական շրջաններում
Զազախոտ կարմրակապույտ, <i>Erysimum lilacinum</i> E. <i>Steinb.</i>	EN B 1	Զանգեզուրի («Շիկահող» պետական արգելոց) և Մեղրու (Այգեձոր, Լիճք, Գյումարանց, Ագարակ, Վահրավար, գետի կիրճ) ֆլորիստական շրջաններում
Ծվծվուկ Խուստուփի, <i>Silene chustupica</i> <i>Nersesian.</i>	CR B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստական շրջանում (Խուստուփ լեռնագագաթ)
Թանթանիկ ընձյուղակիր, <i>Sedum stoloniferum</i> Gmel.	VU* B I	Ապարանի (լեռնագագաթ Թեղենիս) և Զանգեզուրի (Ծավ, Ներքին Հանդ և Շիկահող գյուղի շրջակայք, լեռնագագաթ Խուստուփ)
Արգիլոլոբիում Բիբերշտեյնի, <i>Argylobium biebersteinii</i> <i>P. W. Ball.</i>	EN B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստիկական շրջանում («Շիկահող» պետական արգելոց, լեռնագագաթ Խուստուփ)
Գազ Պրիլիպկոյի,	EN B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստիկական շրջանում (Աչատինի

<i>Astragalus prilipkoanus</i> Grossh.		կիրճ, Կապանի և Քաջարանի լիջև, Կաթնառատ գյուղի շրջակայք)
Տափոլոռ խոզանատեն, <i>Lathyrus setifolius</i> L.	VU* B I	Զանգեզուրի ֆլորիստիկական շրջանում, Որոտանի լեռնանցքի լանջերին և «Շիկահող» պետական արգելոցում
Առվույտ արաբական, <i>Medicago arabia</i> Huds.	VU* B I	Զանգեզուրի ֆլորիստիկական շրջանում («Շիկահող» պետական արգելոց, Վահանավանքի շրջակայք)
Պոպուլիկ օղակադիր, <i>Corydalis verticillaris</i> DC.	EN B 1	Զանգեզուրի (լեռնագագաթներ Գազանասար և Խուստուփ) և Մեղրու (Լեհվազ գյուղի և Բողաքարի միջև, Ճգնավոր լեռ) ֆլորիստիկական շրջաններում
Թրաշուշան Շովիցի, <i>Gladiolus szovitsii</i> Grossh.	EN B 1	Մեղրու ֆլորիստիկական շրջանում (Մեղրի, Ալդարա, Շվանիձոր)
Վիշապագլուխ ողկույզային, <i>Dracocephalum botryoides</i> , Stev	EN B 1	Արագածի (Գեղարոտի կիրճ) և Զանգեզուրի (Զանգեզուրի և Բարգուշատի լեռնաշղթաների՝ Կապուտջուղ, Գազանալեռ, Արամազդ լեռնագագաթներ, գյուղ Արավուս)
Վարդակակաչ ֆլորենսկու, <i>Tulipa florenskyi</i> , Woronow	EN B 1	Մեղրու ֆլորիստական շրջանում (Ագարակ, Մեղրի, Կարչևան, Շվամիձոր, Նյուվադի)
Վարդակակաչ Սոսնովսկու, <i>Tulipa sosnoskyi</i> , Achverdov	EN B 1	Զանգեզուրի (Քաջարան, Լեռնաձոր, Փխրուտ, Տաթև, Շիկահող, Կապան) և Մեղրու (լեռնագագաթ Բերդաքար, Արծվաբերդ, Գյումարանց, Վարդանիձոր, Լիճք, Վահրավար և այլն) ֆլորիստական շրջաններում
Բանպոտ նիզականման, <i>Polystichum lonchitis</i> , Roth	EN B 1	Զանգեզուրի ֆլորիստական շրջանում (Քաջարանի շրջակայք, Խուստուփ լեռնագագաթ)
Գնարբուկ Վորոնովի, <i>Primula vulgaris</i> subsp. <i>woronowii</i> , Soo	EN B 1	Զանգեզուրի (<<Շիկահող>> պետական արգելոց, Ճակատեն գյուղի շրջակայք, Խուստուփ լեռնագագաթ) ֆլորիստական շրջանից
Գորտնուկ մազոտ, <i>Ranunculus villosus</i> DC	CR B 1	Զանգեզուրի (Ճակատեն գյուղի շրջակայք, Խուստուփ լեռնագագաթ) ֆլորիստական շրջանից
Սզնի, Ալոճ զանգեզուրյան, <i>Crataegus zangezura</i> Pojark	EN B 1	Զանգեզուրի (<<Շիկահող>> պետական արգելոց, Կապանի և Գորիսի շրջակայք) ֆլորիստական շրջանից
Տանձենի հիրկանյան, <i>Pyrus hyrcana</i> Fed.	EN B 1	Մեղրու (Շվանիձոր) և Զանգեզուրի (Վաչագան, Ծավ, Խուստուփ լեռնագագաթի ստորոտ) ֆլորիստական շրջաններում
Կտավախոտ մեղրու, <i>Linaria megrica</i> Tzvelev	EN B 1	Մեղրու (Տաշտուն, Լիճք, Կալեր գյուղերի շրջակայք) և Զանգեզուրի (Կապուտջուղ լեռնագագաթ) ֆլորիստական շրջաններում

Մեղրիի ավազակոպճային խառնուրդի հանքերևակումը գենետիկորեն կապված է Արաքս գետի ժամանակակից ողողահունային նստվածքների հետ և հանդիսանում է գետաողողատային տիպի նստվածքային առաջացում:

Ուսումնասիրության նպատակով ընտրվել է միայն ավազակուտակի կենտրոնական, մասը, որը տարիներ շարունակ հանդիսացել է տեղական բնակչության համար ավազակոպճային նյութերի արդյունահանման օբյեկտ:

Ընտրված տարածքը հիմնականում բուսագուրկ է, կան առանձին թփուտներ և մասամբ խոտածածկույթ:

Հայցվող տարածքից դուրս է թողնվել մոտ 50մ լայնությամբ անտառապատ տարածքը /25մ հարավ-արևելյան կողմից, 30մ հյուսիս արևելյան/:

Մեղրու տարածաշրջանում առկա են բզեզների ավելի քան 36 տեսակ: Այս խումբը առավել բազմաթիվ է և բազմազան, գրավում է գերիշող դիրք տարածքի բոլոր բիոտոպերում և այսպիսով բավարար ներկայացուցչական է: Կենդանական աշխարհի տեսակային կազմը ձևավորվել է Իրանական, Անատոլական, Կովկասյան, մասամբ նաև Միջին Ասիական կենսաաշխարհագրական մարզերի ազդեցությամբ: Այդ պատճառով մասնավորապես Մեղրու տարածաշրջանի կենդանական աշխարհը բացառիկ բազմազան է: Ողնաշարավոր կենդանիներից տարածաշրջանում շատ են հանդիպում թռչնատեսակներ: Տարածաշրջանի հերպետոֆանուսն ներկայացված է 25 տեսակներով /11 տեսակի մողեսներ, 13 տեսակի օձեր և 1 տեսակի կրիա/: Աղյուսակում ներկայացվում է Սյունիքի մարզում հանդիպող ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված կաթնասունները.

Order	Family	Genus	Species	Հայերեն անվանումը	Անգլերեն անվանումը		IUCN Red Data List
				Լայնականջ ոգնի	Erinaceus (Hemiechinus) auritus		
Insectivora	Soricidae	<i>Neomys</i>	<i>teres</i>	Կուտորա / Զրային սրբնչակ	Transcaucasian water shrew	LC	EN B1a+2a
Chiroptera	Rhinolophidae	<i>Rhinolophus</i>	<i>euryle</i>	Հարավային պայտաքիթ	Mediterranean horseshoe bat	NT	VU B1ab+2a
Chiroptera	Rhinolophidae	<i>Rhinolophus</i>	<i>euryle</i>	Արաքսյան գիշերաչղջիկ	Myotis schaubi araxenus		
Chiroptera	Rhinolophidae	<i>Rhinolophus</i>	<i>euryle</i>	Ասիական լայնականջ չղջիկ	Barbastella leucomelas		
Chiroptera	Vespertilionidae	<i>Miniopterus</i>	<i>schreibersii</i>	Սովորական երկարաթև	Schreiber's bat, common bent-winged bat	NT	VU B1ab (iii)+2ab(iii)
Rodents	Hysticidae	<i>Hystrix</i>	<i>indica</i>	Հնդկական վայրենակերպ	Indian porcupine	LC	VU B2a
Carnivora	Mustelidae	<i>Lutra</i>	<i>lutra</i>	Զրասամույր	Eurasian otter, Common otter	NT	EN
Carnivora	Mustelidae	<i>Vormela</i>	<i>peregrusna</i>	Խայտաքիս	Marbled polecat	VU	VU A2c+B1 b(iii)
Carnivora	Ursidae	<i>Ursus</i>	<i>arctos</i>	Գորշ աքջ	Brown bear	LC	VU B1 b(iii)
Carnivora	Felidae	<i>Felis</i>	<i>silvestris</i>	Եվրոպական անտառակատու	wild cat	LC	VU B1ab (iii)
Carnivora	Felidae	<i>Felis</i>	<i>silvestris</i>	Մանուկ	Otocolobus manul		
Carnivora	Felidae	<i>Pantera</i>	<i>pardus</i>	Կովկասյան ընձառյուծ	leopard	NT	CR

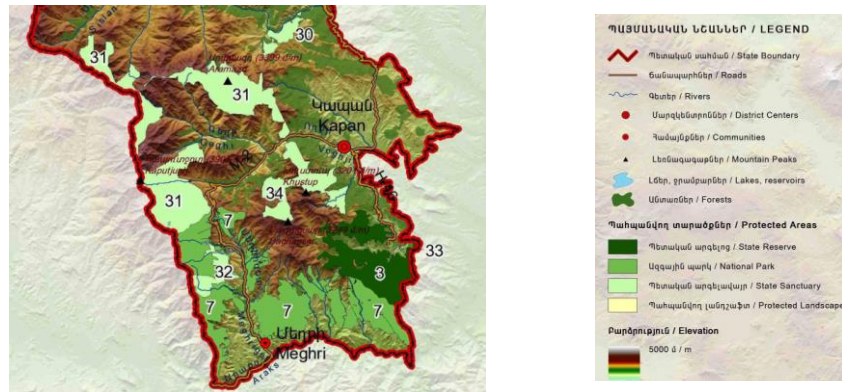
Cetartiodactyla	Bovidae	<i>Capra</i>	<i>aegagrus</i>	Բեզոարյան այծ	Wild goat	VU A2cd	VU
Cetartiodactyla	Bovidae	<i>Ovis</i>	<i>orientalis</i>	Հայկական մուֆլոն	Mouflon	VU	EN

Հայցվող տարածքի նախնական դաշտային ուսումնասիրության ժամանակ ՀՀ բույսերի և կենդանիների կարմիր գրքերում գրանցված տեսակներ ինչպես նաև դրանց աճելա և ապրելավայրեր չեն հայտնաբերվել:

▪ **Վտանգված էկոհամակարգեր, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ**

Մեղրիի ավազակոպձային խառնուրդի հանքերնակման շրջանում բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ, որտեղ իրականացվում է վտանգված էկոհամակարգերի պահպանություն, չկան:

Բուն հանքերնակման տարածքը ներառված չէ բնության հատուկ պահպանվող տարածքի սահմաններում: Այստեղ համապատասխան մասնագետների ուսումնասիրությամբ չեն արձանագրվել ՀՀ բույսերի և կենդանիների Կարմիր գրքերում նշված բուսական կամ կենդանական տեսակների աճելա և ապրելավայրեր:

Պետական արգելոցներ

3 “Շիկահող”

Ազգային պարկեր

7 “Արևիկ”

Պետական արգելավայրեր

30 “Գորիսի”

31 “Զանգեզուրի”

32 “Բողաքարի”

33 “Սոսու պուրակ”

34 “Խուստուի”

Նկար 13. Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ

<<Զանգեզուր>> արգելավայր

“Զանգեզուր” արգելավայրը ստեղծվել է 2009 թ. հոկտեմբերի 15-ին (ՀՀ կառավարության N1187-Ն որոշում) և հանդիսանում է նոր պահպանվող տարածքներից մեկն է, որի նպատակն է ապահովել Սյունիքի մարզի Բարգուշատի լեռնաշղթայի հարավային և Զանգեզուրի լեռնաշղթայի արևելյան

լանջերի մերձալայյան մարգագետնային և մարգագետնատափաստանային բնական էկոհամակարգերի լանդշաֆտային ու կենսաբանական բազմազանության, բնության եզակի հուշարձանների, բնական պաշարների բնականոն զարգացումը, պահպանությունը, պաշտպանությունը, վերականգնումը, վերարտադրությունը, ինչպես նաև բնական և ռեկրեացիոն ռեսուրսների կայուն օգտագործումն: Այն գտնվում է "Շիկահող" պետական արգելոց" պետական ոչ առևտրային կազմակերպության ենթակայության տակ:

Արգելավայրի տարածքը կազմում է 25870.64 հա, զբաղեցնում է Զանգեզուրի լեռնաշղթայի Ողջի և Գեղի գետավազաններն ու Բարգուշատի լեռնաշղթայի հարավային լանջերը և սահմանակցում է Քաջարան քաղաքի լեռնագործական շրջանին և Մեղրու լեռնաշղթային՝ արևելքում:

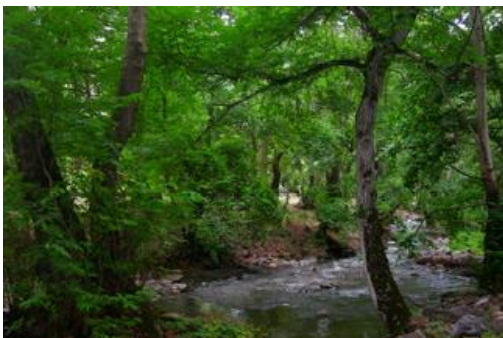
"Սոսու պուրակ" արգելավայր

"Սոսու պուրակ" արգելավայրը իր մեջ ներառում է արևելյան սոսու Կովկասում ամենախոշոր բնական պուրակը: Այն ստեղծվել է 1958 թ-ին ՀՍՍՀ Մինիստրների Խորհրդի (թիվ Պ-341) որոշմամբ և այժմ զբաղեցնում է 64.2 հա տարածք: Մինչև 2004 թ. այն գտնվում էր Կապանի անտառտնտեսության ենթակայության տակ, իսկ հետո բնապահպանական գործունեությունը խստացնելու նպատակով հանձնվել է

"Շիկահող" արգելոցին: Արգելավայրը գտնվում է "Շիկահող" արգելոցին կից Ծավ գետի հովտում՝ Ներքին Հանդ գյուղի մոտ ծովի մակարդակից 700-800 մ բարձրության վրա: Մարդու գործունեության ազդեցությունը մեղմացնելու համար արգելավայրը շրջապատված է մոտ 100 մ լայնություն ունեցող բուֆերային գոտով, որտեղ ընկած են Ներքին Հանդ գյուղի և Կապանի անտառտնտեսության հողերը: Շնորհիվ ցածր ռելիեֆի, արգելավայրի կլիման մեղմ է ու բավականին տաք: Ձնածածկը ձևավորվում է ոչ ամեն տարի, արագ հալվում է և հասնում ոչ ավել, քան 10 սմ: Միջին տարեկան տեղումների քանակը կազմում է 530 մմ: Սոսու պուրակը ունի ձգված տեսք՝ Ծավ գետի երկայնքով 50-200 մ լայնությամբ և 10 կմ երկարությամբ: Պուրակի հիմքում ընկած են 200-250-ամյա հազարից ավել ծառեր, որոնք հասնում են 30-35 մ բարձրությանը և պահպանվել են մինչ այժմ: Բացի սոսուց, այստեղ աճում են նաև այլ արժեքավոր և հազվագյուտ տեսակներ՝ հունական ընկուզենին, արաքսյան կաղնին, հունական շրջահյուսը, թավշային իլենին և այլն: Ողնաշարավորների ֆաունայից բավականին բազմազան են սողունները՝ 7 տեսակի մողեսներ, 8 տեսակի օձեր և 2 տեսակի կրիաներ: Հազվագյուտ տեսակներից հանդիպում են շերտավոր մերկաչքը, կատվաօձը և անդրկովկասյան սահնօձը:

"Շիկահող" պետական արգելոց

"Շիկահող" պետական արգելոցը ստեղծվել է 1958 թ-ին Կապանի անտառտնտեսության հողերի վրա ՀՍՍՀ Մինիստրների Խորհրդի թիվ Պ-341, 13.09.1958 թ. որոշմամբ՝ Մեղրու լեռնաշղթայի հյուսիսային լանջերի վրա գտնվող լայնատերև անտառների

յուրահատուկ ֆլորան և ֆաունան պահպանելու, ուսումնասիրելու և վերականգնելու նպատակով: 1963 թ-ին այն վերափոխվել է Բարթասի արգելավայրի և վերականգնվել է որպես արգելոց միայն 1975 թ-ին: Պահպանության հիմնական օբյեկտներն են հանդիսանում լայնատերև (կաղնու, բոխու) անտառները, յուրահատուկ բուսական համակեցությունները (կենու, արևելյան սոսու և արևելյան հաճարենու պուրակները), դրանց բուսական և կենդանական աշխարհը /վայրենակերպ, հովազ, մուֆլոն, բեզուարյան այծ/:

Արգելոցը գտնվում է Սյունիքի մարզի Կապանի տարածաշրջանում և զբաղեցնում է 12137.1 հա տարածք: Արգելոցը բաղկացած է Շիկահողի և Մթնաձորի տեղամասերից: Մինչև 2006 թ-ը դրա տարածքը ավելի փոքր էր՝ 10330 հա: Շիկահողը զբաղեցնում է Ծավ և Շիկահող գետերի ավազանները Մեղրու լեռնաշղթայի հյուսիսային լանջերի վրա և իր մեջ ներառում է Շախբուզ (2372 մ), Գյումարանց (2366 մ), Մազրա (2198 մ) և Բարթաս (2186 մ) լեռնագագաթները: Արգելոցին սահմանակցում են Շիկահող, Սրաշեն, Ծավ, Շիշկերտ և Ներքին Հանդ գյուղերը: Արգելոցի սահմաններն անցնում են հարավում Մեղրու լեռնաշղթայի ջրբաժանով, իսկ մնացած կողմերից՝ վերը նշված գյուղերի համայնքային հողերի սահմաններով:

<<Խուստուփ>> պետական արգելավայր>>

<<Զանգեզուր>> կետոլորտային համալիր>> ՊՈԱԿ-ի ստեղծման հետ միասին ստեղծվել է «Խուստուփ» պետական արգելավայր մ/ճ: Այն զբաղեցնում է 6946.74 հա և ընդգրկում է Մեղրու լեռնաշղթայի հարավ-արևմտյան ճյուղավորության Խուստուփ լեռնագանգվածի բարձր լեռնային հատվածը: <<Խուստուփ>> պետական արգելավայրի կազմակերպման հիմնական նպատակը ՀՀ Սյունիքի մարզի Մեղրու լեռնաշղթայի հարավ-արևմտյան ճյուղավորության Խուստուփ լեռնագանգվածի անտառային գոտու վերին հատվածի, մարգագետնատափաստանային և մարգագետնային բնական էկոհամակարգերի զարգացման բնականոն ընթացքի, լանդշաֆտային ու կենսաբանական բազմազանության, բնության հուշարձանների, բնության ժառանգության պահպանության, պաշտպանության, վերականգնման, վերարտադրության, ինչպես նաև բնական պաշարների կայուն օգտագործման ապահովումն է:

<<Արևիկ ազգային պարկ>>

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների համակարգի զարգացման ու ընդլայնման նպատակով Սյունիքի մարզի Մեղրու տարածաշրջանում ընդունվեց <<Արևիկ>> ազգային պարկ ստեղծելու /15.10.2009թ. N 1209-Ն/ որոշումը: <<Արևիկ>> ազգային պարկը ստեղծվել է 2009թ. : Ազգային պարկի տարածքում ներկայացված են լանդշաֆտային գոտիների

գրեթե ողջ համակարգը՝ սկսած ցածր և միջին լեռնային կիսաանապատներից մինչև բարձր լեռնային տափաստաններն ու Մեղրի գետի վերին հոսանքների մերձալպյան տիպի լանդշաֆտը: Տարածքը, համաձայն ՀՀ կառավարության 2 հուլիսի 2015 թվականի N 731-Ն որոշման, կազմում է շուրջ 33939.19հա: Հատուկ ուշադրության առարկա են վայրի բնության հազվագյուտ և ոչնչացող տեսակները: 60 տարիների ընթացքում առաջին անգամ Հայաստանում հայտնաբերվել է գոլավոր բորենի, որը գրանցված է Հայաստանի Կարմիր Գրքում:

ՀՀ կառավարության 14 օգոստոսի 2008 թվականի N 967-Ն որոշման համաձայն
Սյունիքի մարզի բնության հուշարձանների ցանկ

53.	«Սատանա» բնական քանդակ	Սյունիքի մարզ, Գորիս քաղաքից մոտ 1,0 կմ հս-արլ, Գորիս-Ստեփանակերտ խճուղու ձախ կողմում
54.	«Անանուն» ժայռ-մնացուկներ	Սյունիքի մարզ, Գորիս քաղաքի շրջակայքում
55.	«Անանուն» ռելիեֆի փոքր ձևեր	Սյունիքի մարզ, Սիսիան քաղաքի հս-արլ եզրին
56.	«Անանուն» ռելիեֆի փոքր ձևեր	Սյունիքի մարզ, Քաջարանի հանքային ջրի աղբյուրից հս-արլ, Ողջի գետի ձախ ափին
57.	«Մալևի ինտրուզիա» ներժայթուկ	Սյունիքի մարզ, Մեղրիի ենթատարածք, Ալվանք գյուղից մոտ 1-1,5 կմ հս, լքված Մալև գյուղի մոտ
58.	«Անանուն» ապարների մերկացումներ	Սյունիքի մարզ, Երևան-Սիսիան խճուղու 180-181 կմ-ի ձախ և աջ կողմերում
59.	«Խորձոր» V-աձև կիրճ	Սյունիքի մարզ, Խնածախ գյուղից 1.5-2.0 կմ հս-արլ
60.	«Անանուն» էրոզիոն ռելիեֆ	Սյունիքի մարզ, Խնածախ գյուղից 2,5 կմ հս-արլ, Բերձոր տանող ճանապարհի ձախ կողմում
61.	«Անանուն» սյունաձև բազալտներ	Սյունիքի մարզ, Հալիձոր գյուղից 2 կմ արմ, Որոտանի կիրճում
62.	«Անանուն» ապլիտային դայկաներ	Սյունիքի մարզ, Կապան քաղաքից 30-35 կմ հվ
63.	«Հերթ» որմնաքանդակ	Սյունիքի մարզ, Սիսիան քաղաքից 3 կմ հս-արմ, «Շաքի» ջրվեժի մոտ
64.	«Փղի ճտեր» որմնաքանդակ	Սյունիքի մարզ, Կապան քաղաքից մոտ 25 կմ հվ, «Շիկահող» պետարգելոց տանող ճանապարհին
65.	«Անանուն» սյունաձև բազալտներ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հվ-արմ եզրին
66.	«Անանուն» սյունաձև բազալտներ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հվ-արմ եզրին
67.	«Շիշքար» (Բաղաքար) դայկա	Սյունիքի մարզ, Բաղաքար գետի աջ և ձախ կողմերում
68.	«Անանուն» բուրգանման մնացուկներ	Սյունիքի մարզ, Վերիշեն գյուղից 2 կմ հս, Գորիս-Խոզնավար ճանապարհի ձախ կողմում
69.	«Սատանի կամուրջ» բնական կամուրջ	Սյունիքի մարզ, Տաթև գյուղից 2,5 կմ հս-արլ
70.	«Բնական թունել»	Սյունիքի մարզ, Քարահունջ գյուղի մոտ, Գորիս-Կապան խճուղու վրա
71.	«Ագարակի» բրածո ֆլորա	Սյունիքի մարզ, Ագարակ քաղաք
72.	«Շամբի» բրածո ֆլորա և ֆաունա	Սյունիքի մարզ, Շամբ գյուղից 500 մ հս-արմ, Որոտան գետի ձախ ափին, 1300 մ բարձրության վրա
24.	«Զրաղացի» աղբյուրներ	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղի հվ-արմ մասում, ծ.մ-ից 1770 մ բարձրության վրա
25.	«Ծործոր» աղբյուրներ	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից 4 կմ հեռավորության վրա, Ծործոր գետի աջ ափին, ծ.մ-ից 1650 մ բարձրության վրա
26.	«Վարդանաձորի» աղբյուրներ	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից 17 կմ հվ-արմ, Սիսիան-Նախիջևան ավտոճանապարհից 160 մ ներքև
27.	«Սմբուլի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից հվ-արլ մասում, ծ.մ-ից 1740 մ բարձրության վրա
28.	«Անապատի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղի հարավային ծայրամասում, ծ.մ-ից 1840 մ բարձրության վրա
29.	«Զրաղացի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Բարձրավան գյուղից 0.5 կմ հս-արմ, ծ.մ-ից 1350 մ բարձրության վրա
30.	«Սևջուր» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Գեղի գյուղի հս ծայրամասում, Գեղի գետի ձախ ափին, ջրաղացի և կամրջի միջև, ծ.մ-ից 1600 մ բարձրության վրա
31.	«Արքայից» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Դավիթ Բեկ գյուղի հս ծայրամասում, Քաշունի գետի կիրճի աջ ափին, ջրաղացի և կամրջի միջև, ծ.մ-ից 1065 մ բարձրության վրա
32.	«Քյահրիզ» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Նռնաձոր գյուղից 1.5 կմ հս-արլ, ծ.մ-ից 670 մ բարձրության վրա
33.	«Ներքին» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Շաքի գյուղի հս-արմ ծայրամասում,

		ծ.մ-ից 1685 մ բարձրության վրա
34.	«Մեծ Նովի» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Շինուհայր գյուղից 0.5 կմ հս-արմ, ճանվեգրին, խաչքարի մոտ
35.	«Որոտան» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հս ծայրամասում
36.	«Կաթնաղբյուր» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Տանձավեր գյուղի հվ-արմ ծայրամասում, անտառի եզրին, Քաշունի գետի աջ ափին, ծ.մ-ից 1570 մ բարձրության վրա
37.	«Սպիտակջուր» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Տանձատափ գյուղից 1.4 կմ հվ, անանուն գետակի ձախ ափին, ծ.մ-ից 1480 մ բարձրության վրա
38.	«Շռան» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Քաշունի գյուղից 1.2 կմ հվ-արլ, ծ.մ-ից 1930 մ բարձրության վրա
39.	«Ներքին» աղբյուր	Սյունիքի մարզ, Քարահունջ գյուղի հվ մասում, սողանքի մարմնի աջ կողմում, ծ.մ-ից 1250 մ բարձրության վրա
16.	«Ծաղկարի» լիճ	Սյունիքի մարզ, Ջանգեզուրի լեռնաշղթայի կատարային հատվածում, Ծաղկարի գետի վերնամասում, Քաջարան քաղաքից մոտ 10 կմ հվ-արմ, ծ.մ-ից 3271,5 մ բարձրության վրա
17.	«Կապուտան» (Գոգի) լիճ	Սյունիքի մարզ, Քաջարան գետի ակունքներում, Քաջարան քաղաքից մոտ 5-6 կմ հվ-արմ, ծ.մ-ից 3202 մ բարձրության վրա
18.	«Անտակ» լիճ	Սյունիքի մարզ, Բռնակոթ գյուղի Ջարդով ջրամբարից 1 կմ հս-արմ
19.	«Գազանա» լիճ	Սյունիքի մարզ, Գեղի գյուղի ակունքներում, Գեղի գյուղից մոտ 9 կմ հս-արլ, ծ.մ-ից 3111,8 մ բարձրության վրա
20.	«Կապույտ» լիճ	Սյունիքի մարզ, Մեղրի գետի ակունքներում, Լիճք գյուղից մոտ 8 կմ հս-արմ
21.	«Բերդալիճ» լիճ	Սյունիքի մարզ, Ծղուկ գյուղից 13 կմ հս-արլ, ծ.մ-ից 3005, 7 մ բարձրության վրա
22.	«Կապուտջուղ» ջրվեժներ	Սյունիքի մարզ, Քաջարան քաղաքից 3.0 կմ արմ, Կապուտջուղ գետակի վրա
23.	«Շինուհայր» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գետի ձախ կողմում, Հին Շինուհայրից 0.5 կմ հս-արմ
24.	«Աղվան» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Մեղրի գետի ձախ վտակ Մալև գետակի, լքված Մալև գյուղից 2.0 կմ հվ-արլ
25.	«Վարդանիծոր» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Վարդանիծոր գյուղից 2.5 կմ հս-արմ, Բերդաքար գետի Վարդանիծոր վտակի վրա
26.	«Աջիբաջ» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Գեղի գետի ձախակողմյան Աջիբաջ վտակի վրա, համանուն գյուղից 4 կմ հս-արմ
27.	«Շաքի» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Որոտան գետի ձախակողմյան Շաքի վտակի վրա
28.	«Պառավաձոր» ջրվեժ	Սյունիքի մարզ, Բերդաքար գետի ձախակողմյան վտակի վրա, Վարդանիծոր գյուղից 3 կմ հս-արմ
7.	Սբ. Վարդան եկեղեցու քարայր կացարանի և աղբյուրի համալիր	Սյունիքի մարզ, Անգեղակոթ գյուղից 0.5 կմ արմ, Անգեղակոթ-Շաղաթ ճանապարհից աջ
8.	Արծվանիկ գյուղի բնական քարանձավներ	Սյունիքի մարզ, Արծվանիկ գյուղից 3 կմ հվ, Երիցավանքի շրջակայքում
9.	«Որոտան» բնապատմական համալիր	Սյունիքի մարզ, Որոտան գյուղի հվ-արմ եզրին աջ ու ձախ ափերին
10.	Հին Գորիսի («Կյորես») հրաբխային ապարներ	Սյունիքի մարզ, Գորիս քաղաքի արլ մասում, Վարարակ գետի ձախ ափին
11.	«Մեղրիի սոսի»	Սյունիքի մարզ, քաղ. Մեղրի
12.	«Շիբլակ»	Սյունիքի մարզ, Կապան քաղաք, Առաջաձոր տեղամասում, 800-900 մ բարձրության վրա
13.	«Սֆագնումային մամուռներ»	Սյունիքի մարզ, Գոռայք գյուղից 5-6 կմ հս, Որոտանի լեռնանցքի մոտ

6. ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ

Նկար 10.

■ Ենթակառուցվածքներ

ՀՀ Սյունիքի մարզը հյուսիսից սահմանակից է ՀՀ Վայոց Ձորի մարզին, հարավից՝ պետական սահմանով սահմանակից է Իրանին (սահմանի երկարությունը 42 կմ է), արևմուտքից՝ Նախիջևանին և արևելքից՝ Արցախի հանրապետությանը:

ՀՀ Սյունիքի մարզը հանդիսանում է հանրապետության խոշոր, վարչատարածքային միավորներից մեկը: Մարզն ունի 109 համայնք, որից 7-ը՝ քաղաքային: Վարչատարածքային բաժանմամբ սահմանված բնակավայրերի թիվը 135 է:

Մարզի բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմում է 152.9 հազ. մարդ, այդ թվում՝ քաղաքային 103.5 հազ. մարդ, գյուղական 49.4 հազ. մարդ:

ՀՀ Սյունիքի մարզը, գրավելով ռազմավարական և աշխարհաքաղաքական նշանակության կարևոր դիրք, ունենալով բնահումքային հարուստ պաշարներ և հանդիսանալով հանրապետության ամենախոշոր վարչական ու տնտեսական մարզերից մեկը, միաժամանակ մնում է համեմատաբար քիչ բնակեցված և

տնտեսապես թույլ յուրացված:

Մարզի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռողը արդյունաբերության և գյուղատնտեսության ճյուղերն են:

Մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 18.3%,
- գյուղատնտեսություն 5.7 %,
- շինարարություն՝ 7.2 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 0.9%,
- ծառայություններ՝ 1.1 %:

Մարզի արդյունաբերության հիմնական ճյուղը հանքարդյունաբերությունն է և էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը: Մարզում արտադրվող էլեկտրաէներգիայի գերակշիռ մասը բաժին է ընկնում Որոտանի ՀԷԿ-ի կասկադին: Գյուղատնտեսությունը հիմնականում մասնագիտացած է բուսաբուծության (մասնավորապես՝ հացահատիկային մշակաբույսերի և կարտոֆիլի արտադրություն) և անասնաբուծության (մասնավորապես՝ խոշոր եղջերավոր անասունների բուծում) մեջ: Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Ստորև ներկայացված են մարզի արդյունաբերական արտադրանքի ծավալներն ըստ արտադրության բաժինների (մլն. դրամ).

Ամբողջ արդյունաբերությունը	Այդ թվում՝			
	հանքագործական արդյունաբերություն	մշակող արդյունաբերություն	էլեկտրաէներգիայի, գազի, ջրի արտադրություն և բաշխում	ջրամատակարարում, կոյուղի, թափոնների կառավարում և վերամշակում
150606.1	132582.9	7478.5	9599.3	945.4

Արդյունաբերական արտադրանքի արտադրությունն ըստ տնտեսական գործունեության տեսակների հետևյալն է.

	Թողարկված արտադրանքի ծավալը, ընթացիկ գներով, մլն-դրամ	Պատրաստի արտադրանքի իրացումը, ընթացիկ գներով, մլն-դրամ	Արտադրանքի ֆիզիկական ծավալի ինդեքսը, %
Ամբողջ արդյունաբերությունը այդ թվում՝	150606.1	144776.2	124.5
հանքագործական արդյունաբերություն և բաց հանքերի շահագործում	132582.9	126719.5	126.5
Մշակող արդյունաբերություն, որից՝	7478.5	7512.0	114.9

աննդամթերքի արտադրություն	4781.2	4812.1	110.8
խմիչքների արտադրություն	102.6	59.4	10 անգ.
մանածագործական արտադրատեսակների արտադրություն	78.7	76.8	146.5
հագուստի արտադրություն	27.6	27.6	3 անգ.
այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրություն	1382.7	1393.8	104.5
պատրաստի մետաղե արտադրա- տեսակների արտադրություն, բացի մեքենաներից և սարքավորանքից	566.8	566.8	119.9
էլեկտրական սարքավորանքի արտադրություն	195.8	234.4	2.6 անգ.
էլեկտրականության, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարում	9599.3	9599.3	110.2
Ջրամատակարարում, կոյուղի, թափոնների կառավարում և վերամշակում	945.4	945.4	104.9

Գյուղատնտեսական համախառն արտադրանքի ծավալը 2016թ.-ի տվյալներով կազմել է 36.3 մլրդ. դրամ, այդ թվում բուսաբուծությունը՝ 15.1, իսկ անասնաբուծությունը՝ 21.2 մլրդ. դրամ: Նույն ժամանակաշրջանի տվյալներով մարզում իրականացվել են 42580.5 մլն. դրամի շինարարական աշխատանքներ:

Մարզի ամենագրավիչ վայրերից մեկը հայկական միջնադարյան ճարտարապետության հուշարձան Տաթևի վանական համալիրն է (IX դար), որտեղ 1390-1435 թթ. գործել է Տաթևի նշանավոր համալսարանը: 2010թ.-ին շահագործման է հանձնվել 5.7 կմ երկարությամբ աշխարհի ամենաերկար «Տաթևեր» ճոպանուղին (առավելագույն բարձրությունը 380 մ), որն անցնում է Որոտան գետի կիրճով, ձգվում սարերի վրայով և Հալիձոր գյուղից հասնում Տաթևի վանական համալիր:

Մարզի տարածքով է անցնում Հայաստանի Իրանի հետ կապող ավտոմայրուղին, որն էական դեր ունի մարզի տնտեսության զարգացման գործում: 2008թ.-ին շահագործման է հանձնվել «Կապան-Ծավ-Մեղրի» ռազմավարական նշանակություն ունեցող ավտոմայրուղին, որը, որպես այլընտրանք «Կապան-Քաջարան-Մեղրի» միջպետական ճանապարհին՝ տեխնիկական ցուցանիշներով գերազանցում է վերջինիս:

Մարզի տարածքում գործող կրթական հաստատությունների քանակը հետևյալն է:

Պետական նախադպրոցական	49
Պետական հանրակրթական	123
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան	17

ստեղծագործական կենտրոններ	
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական	4
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	8
Պետական բարձրագույն ուսումնական	1
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	2
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	1

Օգտակար հանածոներով Սյունիքը Հայաստանի Հանրապետության ամենահարուստ մարզն է: Դրանցից կարևորագույններն են՝ գունավոր (պղինձ, մոլիբդեն, ցինկ և այլ գունավոր) և թանկարժեք (ոսկի, արծաթ) մետաղների հանքաքարերը, ինչպես նաև ոչ մետաղային օգտակար հանածոների մի ամբողջ շարք (շինարարական և երեսապատման քարեր, բազալտային հումք, կրաքարի և այրվող թերթաքարերի, մարմարի, գրանիտի, պեռլիտի և դիատոմիտների պաշարներ):

Երկրաբանական ուսումնասիրության համար նախատեսված տեղամասը վարչական տեսակետից գտնվում է Մեղրիի համայնքում:

1. ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Հայաստանի հարավային դարպաս համարվող Մեղրի համայնքը ընդգրկված է Սյունիքի մարզի մեջ: Մեղրին նախկինում ըստ <<Աշխարհացույցի>> անվանվել է Արևիք գավառ, որի անվան ծագումը կապվում է <<արևոտ տեղ>> անվան հետ:

Ըստ Ղևոնդ Ալիշանի Արևիքը նախկինում կազմել է Գողթն գավառի մի մասը, իսկ հետո անջատվել նրանից և միացել Սյունյաց աշխարհին:

Մեղրիի անվան հետ կան մի քանի վարկածներ: Նրանցից մեկն այն է, որ Մեղրին իր անվանումը ստացել է հնում այստեղ ստացվող մեղրի շնորհիվ:

Լինելով Իրանին շատ մոտ հարևան, տեսակետներից մեկի համաձայն էլ ,Մեղրին իր անվանումը ստացել է պարսկերեն Միհր/արև/ բառի հնչյունափոխությունից:

Հայ նշանավոր աշխարհագետ Կամսար Ավետիսյանի կարծիքով էլ Մեղրի անվան առաջացումը կապվում է տարածքում աճող քաղցրահամ թզից ծորացող մեղրի նմանվող հյութի հետ :

Կա նաև մի տեսակետ էլ, ըստ որի Արշակ 2-րդ թագավորը Մեղրիի գինին խմելիս բացականչել է. <<Գինու չէ նման, այլ մեղրի>>...

Մեղրի բնակավայրի տարածքը բնակեցվել է դեռևս քարի դարի ժամանակաշրջանից, ինչի վկայությունն էլ նրա շրջակայքում հայտնաբերված բրոնզե և երկաթե բազմաթիվ իրերն են: Միջին դարերում Մեղրին օտար հրոսակների և նվաճողների կողմից բազմիցս ենթարկվել է ասպատակությունների, գրավման,

միայն 1735 թվականին հայ մելիքները վերջնականապես այն ազատագրել են:

Մեղրին հարուստ է պատմաճարտարապետական արժեք ներկայացնող հուշարձաններով՝ ինքնատիպ եկեղեցիներով, բերդ-ամրոցներով և այլն:

2. ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Մեղրի համայնքը գտնվում է ՀՀ Սյունիքի մարզի հարավում:

Համայնքի տարածքը 660,7 կմ² է, որը կազմում է հանրապետության տարածքի մոտ 2,2%-ը:

Համայնքը ընդգրկում է 15 բնակավայր, որից 2-ը քաղաքային են, 13-ը՝ գյուղական: 2018թ. հունվարի դրությամբ գետավազանի բնակչությունը կազմել է 11746 մարդ, իսկ տարածքի 42,6%-ը զբաղեցված է եղել գյուղատնտեսական նշանակության հողատեսքերով, որից 20,4%-ը արոտներ են, 3,6%-ը՝ վարելահողեր, իսկ 74,5%-ը՝ այլ հողատեսքեր:

Մեղրի համայնքը բնութագրվում է բարդ ռելիեֆով, խիստ կտրտվածությամբ և մասնատվածությամբ: Այդ պատճառով կլիման բազմազան է՝ չոր մերձարևադարձայինից՝ մեղմ ձմեռներով և շոգ ամառներով, մինչև բարձր լեռնային ցուրտ կլիմա: Գերակշռող բարեխառն ցամաքային կլիման է:

Մեղրի համայնքում հերթափոխվում են լանդշաֆտային ուղղաձիգ 6 հետևյալ գոտիները՝ նախալեռնային կիսանապատային, ցածր և միջին լեռնային հետանտառային, ցածր և միջին լեռնանտառային, միջին լեռնային մարգագետնատափաստանային, բարձր լեռնային մերձալպյան և բարձր լեռնային ալպյան, որից գերակշռողն է ցածր և միջին լեռնանտառայինը: Համայնքի տարածքով է անցնում «Երևան-Գորիս-Կապան-Մեղրի-Իրանի Իսլամա-կան Հանրապետության սահման» միջպետական ավտոխճուղին:

Մեղրիի գետավազանի հիմնական գետը Մեղրի գետն է, որի երկարությունը կազմում է 36 կմ, իսկ ջրհավաք ավազանի մակերեսը 336,3 կմ² է: Մեղրիգետի խոշոր վտակներն են Գոզգոզը, Այրիջուրը, Բողաքարը, Կալերը և Վարդանիձորը: Համայնքի տարածքով Արաքս թափվող գետերն են Կարճևանը, Մալնը, Աստազուր գետը, Նոնաձորը և այլն:

2013թ. հուլիսի դրությամբ ՀՀ ԱԻՆ «Հայպետհիդրոմետ» ՊՈԱԿ Մեղրիգետ-Մեղրի ջրաչափական դիտակետի տվյալներով, Մեղրիգետի տարեկան միջին փաստացի ելքը կազմել է 2,87 մ³/վրկ կամ 90,5 մլն. Մ³, իսկ էկոլոգիական հոսքը գնահատվել է 0,73 մ³/վրկ կամ 23,0 մլն. Մ³:

Կարճևանի տարեկան միջին փաստացի ելքը Ագարակի ջրաչափական դիտակետում կազմել է 0,043 մ³/վրկ կամ 1,36 մլն. Մ³, էկոլոգիական հոսքը գնահատվել է 0,02 մ³/վրկ կամ 0,63 մլն. Մ³: Վերը նշվածների գումարային ընդհանուր փաստացի ելքը կազմել է 2,91 մ³/վրկ կամ 91,9 մլն. Մ³:

Տարածքի առավելագույն ձգվածությունն արևելքից արևմուտք 37 կմ է, իսկ հյուսիսից

հարավ՝ 29 կմ: Ամենացածր կետը գտնվում է Արաքս գետի և ՀՀ արևելյան սահմանի հատման տեղում (374 մ.ծ.մ.), իսկ ամենաբարձրը՝ Ջանգեզուրի լեռնաշղթայի Փառական գագաթն է (3826 մ.ծ.մ.), որը գտնվում է Ջանգեզուրի և Մեղրու լեռնաշղթաների հանգուցակետում:

Համայնքի արևմտյան մասով ձգվում է Ջանգեզուրի լեռնաշղթայի հարավային հատվածը: Ջանգեզուրի լեռնաշղթան համայնքի սահմաններում սկսում է 3800 մետր բարձրությունից՝ Փառական լեռնագագաթից (3826 մ.ծ.մ.), հյուսիսից դեպի հարավ ուղղությամբ ցածրանալով, հասնում է Արաքս գետի հովիտը: Այս հատվածում լեռնաշղթայի երկարությունը կազմում է մոտ 28 կմ: Լեռնաշղթայի արևմտյան լանջերը զառիթափ են, ժայռոտ ու մասնատված Մեղրի գետ և Կարճևան գետերի ու նրանց վտակների խորը ձորերով:

Համայնքին բնորոշ են ռելիեֆի ձևասառցադաշտային ձևերը՝ կառեր, տրոգներ և մորեններ: Առկա են նաև ֆիռնային դաշտեր և ձնաբծեր: Այստեղ մեծ չափերի են հասնում սառնամանիքային հողմահարումն ու էրոզիոն երևույթները: Լեռնանցքները հազվադեպ են և դժվարանցանելի, հյուսիսային սահմանով՝ 59 կմ երկարությամբ ձգվում է Մեղրու լեռնաշղթան՝ Ջանգեզուրի լեռնաշղթայի արևելյան ճյուղավորություններից մեկը:

Լեռնաշղթան մինչև Բաղացսար տարածվում է արևելյան ուղղությամբ, որից հետո աղեղնաձև տեսք է ընդունում և ձգվելով հարավ արևելյան ուղղությամբ, աստիճանաբար ցածրանալով, հասնում է Արաքս գետի հովիտ: Մեղրու լեռնաշղթայի ամենաբարձր գագաթը Բաղացսարն է՝ 3256 մ բարձրությամբ: Լեռնաշղթայի արևելյան հատվածը ցածր է՝ լեռնագագաթների բարձրությունները տատանվում են 1500-2500 մետր, իսկ արևմտյան հատվածը բարձր է՝ 2500-3500 մետր:

Լեռնաշղթայի հարավային և հարավ արևմտյան լանջերը կտրտված են Մեղրի գետի և Արաքս թափվող փոքր վտակների ձորերով: Լեռնաշղթայով է անցնում Մ2 («Կապան-Քաջարան-Մեղրի-Իրանի սահման») և Մ17 («Կապան-Շվանիձոր-Մեղրի-Իրանի սահման») միջպետական ճանապարհները:

Համայնքի տարածքի մոտ 60%-ը կազմում են ռելիեֆի մեծ թեքությունները՝ 16-30°: Ջանգեզուրի լեռնաշղթայի մերձգագաթային և կատարային հատվածները, Մեղրի և Կարճևան գետերի վերին հոսանքներն ու Մեղրու լեռնաշղթայի կենտրոնական հատվածն ունեն 35° և ավելի թեքություններ, որը կազմում է տարածքի մոտ 20 % ը: Տարածքի միայն 15-20% է համեմատաբար հարթ՝ մինչև 15° (Արաքս գետի ձախակողմյան հատված, Մեղրիգետի, Կարճևանի և Արաքս գետ թափվող վտակների ստորին հոսանքներ):

3. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Մթնոլորտային տեղումների միջին տարեկան քանակը (մմ)	290 մմ
Օդի միջին ջերմաստիճանը հունվարին (°C)	-1
Օդի միջին ջերմաստիճանը հուլիսին (°C)	23

4.ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Համայնքում ընդգրկված բնակավայրերը և դրանց հեռավորությունը համայնքի կենտրոնից		
1.1) Ագարակ քաղաք	11.2	
1.2) Ալվանք գյուղ	12.8	
1.3) Այգեձոր գյուղ	12.1	
1.4) Գուդեմնիս գյուղ	14.1	
1.5) Թխկուտ գյուղ	13.1	
1.6) Լեհվազ գյուղ	6.8	
1.7) Լիճք գյուղ	23.6	
1.8) Կարճևան գյուղ	16.2	
1.9) Կուրիս գյուղ	15.2	
1.10) Նոնաձոր գյուղ	25.5	
1.11) Շվանիձոր գյուղ	15.8	
1.12) Վահրավար գյուղ	11.3	
1.13) Վարդանիձոր գյուղ	10.6	
1.14) Տաշտուն գյուղ	25.8	
2. Նախկին (ՀԽՍՀ) վարչական շրջանի անվանումը	Մեղրի	
3. Համայնքի հեռավորությունը՝		
3.1) մայրաքաղաքից (կմ)	370	
3.2) մարզկենտրոնից (կմ)	70	
3.3) պետական սահմանից ուղիղ գծով (կմ)	0	
3.4) նախկին շրջկենտրոնից (կմ)	0	
3.5) միջպետական նշանակության ավտոճանապարհից (կմ)	0	
3.6) երկաթուղային կայարանից (առկայության դեպքում) (կմ)	-	
4. Համայնքի բարձրությունը ծովի մակերևույթից (մ)	600	
5. Համայնքի վարչական տարածքը (քառ. կմ/հա)	66	0.66
6. Սահմանակից համայնքների անվանումները	Տեղ համայնք, Կապան համայնք, Քաջարան համայնք	
7. Համայնքապետարանի էլեկտրոնային փոստի հասցեն	meghricity@mail.ru	

8. Համացանցային պաշտոնական կայքի հասցեն	www.meghri.am
9. Համայնքի ղեկավարի հեռախոսահամարը	+37477401004
10. Համայնքապետարանի հեռախոսահամարը	028643423
11. Համայնքի հեռախոսային կոդը	0286
12. Համանքում փոստային բաժանմունքի առկայությունը (այո, ոչ)	այո
13. Համայնքապետարանի փոստային դասիչը	3401
14. Հաստատված գլխավոր հատակագծի առկայությունը (այո, ոչ)	ոչ
15. Քաղաքացիների սպասարկման գրասենյակի առկայությունը (այո, ոչ)	այո

5. ԲՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԿԱԶՄԸ

	2018թ.
1. Մշտական բնակչության թվաքանակը	11746
2. Գրանցված ծնունդների քանակը	103
2. Մահացության դեպքերի քանակը	96
3. Ամուսնությունների քանակը	53
4. Ամուսնալուծությունների քանակը	12
5. Տնային տնտեսությունների թիվը	2936
6. Ընտանեկան նպաստատացող տնային տնտեսությունների քանակը	184
7. Կենսաթոշակառուների քանակը	2085
8. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց քանակը	517

6. ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆ, ԿՐԹԱԿԱՆ, ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	2018թ.
1. Գրադարանների քանակը	3
2. Արվեստի դպրոցների քանակը	1
3. Երաժշտական դպրոցների քանակը	0
4. Նախադպրոցական հիմնարկների քանակը	2/2 մասնաճյուղով/
5. Հանրակրթական դպրոցների քանակը	10

6. Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական հաստատությունների քանակը	0
7. Միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների քանակը	1
8. Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների քանակը	0
9. Մարզադպրոցների քանակը	0

7. ԲՆԱԿԵԼԻ ՖՈՆԴ

	2018թ.
1. Համայնքի բնակարանային ֆոնդի ընդհանուր մակերեսը (մ ²)	386166.9
2. Բազմաբնակարան շենքերի ընդհանուր թիվը	76
3. Բնակելի տների (առանձնատների) ընդհանուր թիվը	2072

8. ՀՈՂԱՅԻՆ ՖՈՆԴ ԵՎ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

	2018թ.
1. Հողեր, ընդամենը (հա)	2018թ.
2. Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր (հա)	66066,767
3. Բնակավայրերի ընդհանուր տարածքը (հա)	28073,0807
4. Խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը	912,4095
6. Մանր եղջերավոր անասունների (ոչ խարնայծ) գլխաքանակը	1120
7. Խոզերի գլուխաքանակը	2872
8. Գյուղատնտեսական տեխնիկա	1106
8.1 տրակտորներ (քանակը)	10
8.2 կոմբայններ (քանակը)	9
9. Գյուղացիական տնտեսությունների թիվը	1

9. ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆԵՐ

1. Էլեկտրական ենթակայանների քանակը	49
2. Համայնքում գազի ֆիկացման առկայությունը (այո, ոչ)	ոչ
3. Համայնքում աղբավայրի առկայությունը (այո, ոչ)	այո

4. Գերեզմանատան առկայությունը համայնքում (այո, ոչ)	այո
5. Համայնքային ենթակայության ճանապարհների ընդհանուր երկարությունը (կմ)	102
6. Կոմունալ և ճանապարհաշինական տեխնիկայի առկայությունը	
6.1 Ինքնաթափ բեռնատար մեքենաների քանակը	63
6.2 Էքսկավատորների քանակը	9
6.3 Թրթուռավոր տրակտորների քանակը	12
6.4 Գրեյդերների քանակը	6
6.5 քանակը	
6.6 Աղբատար մեքենաների քանակը	8
6.7 Բազմաֆունկցիոնալ կոմունալ մեքենաների քանակը	0
6.8 Վակուումային փոշեկուլ մեքենաների քանակը	0
6.9 Ավտոաշտարակների քանակը	1
7. Համայնքի տարածքով անցնող միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների ընդհանուր երկարությունը (կմ)	104
8. Համայնքի տարածքում գործող առևտրային բանկերի մասնաճյուղերի առկայությունը (այո, ոչ) և դրանց քանակը	Այո/ 4
9. Ներհամայնքային երթուղիների առկայությունը (այո, ոչ)	այո

- Պատմության, մշակութային հուշարձաններ

ՀՀ կառավարության 2002 թվականի հունվարի 24-ի թիվ 65-Ն որոշմամբ հաստատվել է ՀՀ Սյունիքի մարզի պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ցանկը:

Հանքերևակման մոտակա Մեղրի և ագարակ քաղաքների տարածքներում հաստատվել են հետևյալ պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանները

ՄԵՂՐԻ քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8
1			ԱՂԲՅՈՒՐ	19 դ. 2-րդ կես	Մեծ թաղում, Փարամազի փող.	Տ	1.1
2			ԱՄՐՈՑ ՄԵՂՐԻ (ՄԵՂՐՈՒ ԲԵՐԴ)	10 դ. վերջ- 11 դ. սկիզբ	Մեծ թաղի հս կողմում	Հ	1.2

	2.1	Աշտարակ	18 դ.	Մեծ թաղի հս-աե կողմում	Հ	1.2.1
	2.2	Աշտարակ	18 դ.	Մեծ թաղի հս-աե կողմում	Հ	1.2.2
	2.3	Աշտարակ	18 դ.	Մեծ թաղի ամ կողմում	Հ	1.2.3
	2.4	Աշտարակ	18 դ.	Մեծ թաղի հս-ամ կողմում	Հ	1.2.4
	2.5	Աշտարակ	18 դ.	Մեծ թաղի ամ կողմում	Հ	1.2.5
	2.6	Աշտարակ	18 դ.	Մեծ թաղի հս-ամ կողմում	Հ	1.2.6
3		ԳԵՐԵՋՄԱՆՈՑ	18-20 դդ.	Մեծ թաղի աե եզրին, գոմերի մոտ գտնվող եկեղեցուց 200 մ հս-աե	Տ	գործող (1.23)
4		ԽԱՉՔԱՐ	1624 թ.	Փոքր թաղում, հենած է Մեժլումյան փող. 19 տան պատին	Հ	2.12.1
5		ԵԿԵՂԵՑԻ	17-18 դդ.	թաղաքի հս-աե եզրին, Փոքր թաղում, գոմերի մոտ	Հ	3: Ենթակայությանը ներկայացված է 1 հուշարձան (3.1)
6		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՆՔ և ԿԱԼԵՐ ԳՅՈՒՂԵՐԻ				5
	6.1	Գերեզմանոց	10-18 դդ.	ճախկին Վանք գյուղի հս-աե մասում	Հ	5.1: Ենթակայությանը ներկայացված է 1 հուշարձան (5.1.1)
	6.2	Գերեզմանոց	13-17 դդ.	ճախկին Վանք գյուղից 500 մ հս, լքված Կալեր գյուղ տանող ճանապարհից աջ, Կալեր գետակի ձախ ափին	Հ	5.2: Ենթակայությանը ներկայացված է 1 հուշարձան (5.2.1)
	6.4	Գյուղատեղի «Նուշանց»	16-20 դդ.	ճախկին Վանք գյուղից մոտ 4 կմ հս-աե, լքված Կալեր գյուղի հս մասում՝ «Նուշանց ձոր»-ում	Հ	5.4
	6.4.1	Գերեզմանոց	16-20 դդ.	«Նուշանց ձոր»-ի աջ կողմում, եկեղեցուց հս	Հ	5.4.1

		6.4.2	Եկեղեցի	17 դ.	գյուղատեղիի հս մասում	Հ	5.4.3
		6.4.3	Խաչքար	9 դ.	լքված Կալեր գյուղից մոտ 600 մ հս-ամ, «Նուշանց ձոր»-ի ձախ կողմում, դաշտի մեջ	Հ	5.4.4
	6.5		Կամուրջ	17 դ.	ճախկին Վանք գյուղից մոտ 500 մ հս-աե, Կալեր գետակի վրա	Հ	5.7
	6.6		Կամուրջ	17դ.	ճախկին Վանք գյուղից 2 կմ հվ-ամ, գյուղ տանող ճանապարհի սկզբնամասում	Հ	5.8
	6.7		Կամուրջ	19-20 դդ.	ճախկին Վանք գյուղից 2 կմ հվ-ամ, գյուղ տանող ճանապարհի սկզբնամասում, ճախորդից մոտ 20 մ հվ	Հ	5.9
	6.8		Հուշարձան Երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածներին	1968 թ.	ճախկին Վանք գյուղից մոտ 4 կմ հս-աե, լքված Կալեր գյուղի հս-ամ եզրին	Տ	5.10
	6.9		Հուշարձան Երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածներին	1982 թ.	ճախկին Վանք գյուղի կենտրոնում, Եկեղեցուց մոտ 15 մ ամ	Տ	5.11

ԱԳԱՐԱԿ քաղաք

1	2	3	4	5	6	7	8
1			ԽԱՉՔԱՐ ԱՐՑԱԽՅԱՆ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐԻՆ	1994 թ.	քաղաքային հրապարակում	Տ	1
2			ԿԻՍԱՆԴՐԻ ՍՏԵՓԱՆ ՇԱՀՈՒՄՅԱՆԻ	1977 թ.	քաղաքային հրապարակում, Մշակույթի տան մուտքի ձախ կողմում	Տ	2
3			ԿԻՍԱՆԴՐԻ ՍՈՒՐԵՆ ՍՊԱՆԴԱՐՅԱՆԻ	1977 թ.	քաղաքային հրապարակում, Մշակույթի տան մուտքի աջ կողմում	Տ	3

4		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՋՈՅՎԱԾՆԵՐԻՆ	1977 թ.	քաղաքային հրապարակի հս-ամ մասում	S	4
5		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ 60 - ԱՄՅԱԿԻՆ	1977 թ.	քաղաքային զբոսայգում	S	5
6		ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ «ՓԱՌՔ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ»	1980 թ.	քաղաքային հրապարակում, պղնձամոլիբդենային կոմբինատի վարչական շենքի մոտ	S	6
7		ՔԱՐԱՎԱՆԱՏՈՒՆ	17 դ.	քաղաքի հվ-աե եզրին, Արաքս գետի ձախ ափին, Մեղրի-Ագուլիս-Ջուղա հին ճանապարհի վրա	Հ	այժմ՝ «Արաքս» ռեստորան (7)

Մեղրիի ԱԿԽ-ի հանքերնակումը գենետիկորեն կապված է Արաքս գետի ժամանակակից ողողահունային նստվածքների հետ, հանդիսանում է գետաողողատային տիպի նստվածքային առաջացում և որևէ հնագիտական հետաքրքրություն չի կարող ներկայացնել:

7. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ

ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Ավագակոպճային խառնուրդի երևակման տարածքում «Ավագ» ՍՊԸ-ի կողմից երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ընթացքում աննշան տեխնածին ճնշումներ են դրսևորվելու մթնոլորտի, հողային ծածկույթի, բուսական և կենդանական աշխարհի, ինչպես նաև լանդշաֆտային ամբողջականության վրա:

Մթնոլորտային օդ.

Երկրաբանական ուսումնասիրության ընթացքում կիրառվող տեխնիկան դառնալու են վնասակար գազերի և փոշու արտանետման աղբյուր:

Համաձայն շրջակա միջավայրի պահպանությանը վերաբերվող նախագծման նորմերի (СНИП 11-01-95, СНИП 1.02.01-85) սահմանային թույլատրելի խտությունները ածխածնի օքսիդի, ազոտի օքսիդի, մրի և ծծմբային գազի համար համար համապատասխանաբար կազմում են 0,0005գ/մ³; 0,000085գ/մ³; 0,00015գ/մ³; 0,0005գ/մ³:

Նախնական հաշվարկներին համաձայն, աշխատանքների ընթացքում վնասակար գազերի (ազոտի օքսիդ, ածխածնի երկօքսիդ, մուր) առավելագույն կոնցենտրացիաները չեն գերազանցելու նորմատիվային փաստաթղթերով ամրագրված սահմանային թույլատրելի խտությունները:

Ջրային ավազան.

Ջրային ռեսուրսների աղտոտում տեղի չի ունենա, քանի որ երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների տեխնոլոգիայով արտահոսքեր չեն նախատեսվում: Ուսումնասիրվող տեղամասը հեռու է Արաքս գետից մոտ 20-25 մետրով և բացառվում է որևէ ազդեցություն գետի ջրերի վրա:

Հողային ծածկույթ

Հանքերևակման ամբողջ տարածքում հողաբուսական բերի շերտը բացակայում է: Ռիսումնասիրության աշխատանքների ընթացքում դաշտային աշխատանքները կտևեն 1ամիս և կխախտվի ընդամենը մոտ 20մ² տարածք /10 հետախուզահոր՝ յուրաքանչյուրը 2մ² մակերեսով/: Նոր ճանապարհներ չեն կառուցվի, կօգտագործվեն գոյություն ունեցող ճանապարհները: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը որ հետախուզահորերի անցումը կիրականացվի վարձակալված տեխնիկական միջոցներով /էքսկավատոր/, որը տեղամասում կգտնվի շատ կարճ ժամանակ, վառելիքով լիցքավորում, վերանորոգում և տեխնիկական սպասարկում կիրականացվի մոտակա բնակավայրերում, ուստի նախատեսվող ուսումնասիրության աշխատանքների ժամանակ, բացառվում է տեղամասի տարածքի աղտոտում:

Խախտված տարածքների լեռնատեխնիկական վերականգնումները /հարթեցումը/ իրականացվելու է հետախուզահորերի անցումից և նմուշարկումից անմիջապես հետո և այդ աշխատանքների վրա կծախսվի 50հազ. դրամ /տես Աշխատանքների ծրագրի ամփոփ նախահաշիվը/:

Բուսական և կենդանական աշխարհ.

Երևական ավազակոպճագլաքարային խառնուրդի երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների բացասական ազդեցությունը տեղամասի տարածաշրջանի բուսական և կենդանական աշխարհի վրա գրեթե զրոյական է:

▪ Աղմուկ և թրթռումներ

Աշխատանքներում աղմուկի և թրթռումների մակարդակը պետք է համապատասխանի ՀՀ օրենսդրական նորմերին: Բնապահպանական համապատասխան միջոցառումների կիրառման դեպքում աշխատանքների աղմուկի և թրթռումների մակարդակը սանիտարական գոտուց դուրս չի գերազանցի ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված նորմերը:

Սանիտարա-պաշտպանիչ գոտի

Համաձայն 245-71 սանիտարական նորմերի, դաշտային աշխատանքների ընթացքում էքսկավատորով կփորվի 2մ² մակերեսով, մինչև 5մ խորությամբ 10 հետախուզահոր՝ սանիտարա-պաշտպանիչ գոտու մեծությունը կազմում է 50.0մ:

Քանի որ մոտակա բնակավայրերը գտնվում են 3-5կմ հեռավորության վրա, տարածքը կտրտված ռելիեֆով տարածք է, դաշտային աշխատանքները կրում են կարճաժամկետ /1-ամիս/ բնույթ՝ վստահաբար կարելի է ասել, որ բնակավայրերի վրա սպասվելիք ազդեցությունը կլինի զրոյական:

Դաշտային աշխատանքները, պայմանագրային հիմունքներով, իրականացվելու են մասնագիտացված ընկերությունների կողմից, որոնք և կապահովեն իրենց աշխատակիցների կենցաղային պայմանները:

Ստորև բերվում է շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա հնարավոր ազդեցության նախնական գնահատական մատրիցը.

Շրջակա միջավայրի բաղադրիչներ	Գործողություններ	
	Մոտեցնող ճանապարհների անցում	Հետախուզահորերի անցում
Մթնոլորտային օդ	ցածր կարճատև	ցածր կարճատև
Ջրեր	-	-
Հողեր	ցածր կարճատև	ցածր կարճատև
Կենսաբազմազանություն	աննշան	աննշան
Պատմամշակութային հուշարձաններ	-	-

8. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՌԻԴԴԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Չնայած ուսումնասիրության դաշտային աշխատանքները տևողությունը շատ կարճ է լինելու /1ամիս/, շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա վնասակար ազդեցության մեղմացման, վերացման նպատակով նախատեսվում են հետևյալ բնապահպանական միջոցառումները.

- Նավթամթերքների պահեստավորում տարածքում չիրականացնել, տեխնիկան լիցքավորել մոտակա լիցքավորման կայանում:
- Դիզելային շարժիչների սպասարկումը կազմակերպել տեխ. սպասարկման կայաններում:

- Կենցաղային աղբի տեղափոխում մոտակա աղբահավաք կետեր:
- Արտանետվող գազերի չեզոքացուցիչ սարքերի տեղադրում:
- Փոշենստեցման նպատակով փոշեառաջացման օջախների (աշխատանքային հրապարակներ, մուտքային ավտոճանապարհ և այլն) ինտենսիվ ջրում տարվա չոր և շոգ եղանակներին: Ջուրը նախատեսվում է բերել համապատասխան ջրօգտագործման պայմանագրերի համաձայն՝ մոտակա բնակավայրի ջրամատակարարման ցանցերից:

- Կեղտաջրերի հավաքում հորատիպ գուգարանում, որը հետագայում դատարկվում են հատուկ ծառայության ուժերով:

- Բացառել ջրային հոսքի խոչընդոտումը կամ շեղումը, ջրային ռեսուրսի աղտոտումը, ջրային ռեսուրսի մեջ կեղտաջրերի արտանետումը, ջրային ռեսուրսի հատակների, ասֆերի, հոսքի կամ հատկությունների փոփոխումը:
- Կենդանական աշխարհի պահպանությանն ուղղված միջոցառումներ:
- Բուսական աշխարհի պահպանությանն ուղղված միջոցառումներ՝ հիմք ընդունելով ՀՀ կառավարության 31.07.2014թ. N781 որոշման դրույթները:
- Խախտված տարածքների հարթեցում:

Հաշվի կառնվի նաև ՀՀ կառավարության 2014 թվականի սեպտեմբերի 25-ի <<Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ռազմավարությունը, պահպանության և օգտագործման բնագավառում պետական ծրագիրը և միջոցառումները հաստատելու մասին>> N1059-Ա, ՀՀ կառավարության 2015 թվականի դեկտեմբերի 10-ի նիստի <<Հայաստանի Հանրապետության կենսաբանական բազմազանության պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման բնագավառներում ռազմավարությանը և գործողությունների ազգային ծրագրին հավանություն տալու մասին>> N54 և ՀՀ կառավարության 2015 թվականի մայիսի 27-ի նիստի <<Հայաստանի Հանրապետությունում անապատացման դեմ պայքարի ռազմավարությանը և գործողությունների ազգային ծրագրին հավանություն տալու մասին>> N23 արձանագրային որոշումները, ներառյալ ՀՀ կողմից վավերացրած բնապահպանական միջազգային պայմանագրերի պահանջները:

9. ՄՇՏԱՂԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Ավագների երևակման երկրաբանական ուսումնասիրության ընթացքում ընկերությունը իրականացնելու է շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելմանն և մեղմացմանն ուղղված հետևյալ մշտադիտարկումները.

1. Մթնոլորտային օդ կատարվող աղտոտող նյութերի արտանետումների որակական և քանակական պարամետրերի պարբերական չափումներ, շաբաթական 1 անգամ հաճախականությամբ դաշտային աշխատանքների ժամանակահատվածում:

2. Մոտեցման ճանապարհի երթևեկելի մասից նավթամթերքների առկայության մոնիթորինգ ամիսը 1 անգամ:

3. Արաքս գետի հունի սկզբնական տոպոհանությո, հունի վիճակի մոնիթորինգ ամիսը մեկ անգամ հաճախականությամբ:

4. Ուսումնասիրության տարածքի հարակից շրջանի վայրի բնության, կենսամիջավայրի, էնդեմիկ տեսակների հաշվառում նկարագրություն քարտեզագրում տարեկան 1 անգամ:

5. Աղմուկի և թրթռումների մակարդակի մոնիթորինգ դաշտային աշխատանքների ժամանակահատվածում:

ՄՇՏԱՂԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ՊԼԱՆ

Մշտադիտարկումների օբյեկտը	Մշտադիտարկումների վայրը	Ցուցանիշը	Մշտադիտարկումների տեսակը	Նվազագույն հաճախականությունը
Մթնոլորտային օդ	Փորձնական բացահանքի տարածք, ճանապարհներ,	ածխածնի օքսիդ, ազոտի օքսիդներ,	Պասիվ նմուշառում, նմուշի քիմիական հետազոտություն,	Շաբաթական 1 անգամ
Հողային ծածկույթ	Փորձնական բացահանքի հատակ, մոտեցնող ճանապարհի երթևեկելի մասից	Նավթամթերքների առկայություն	Նմուշառում և լաբորատոր անալիզ	- տարեկան մեկ անգամ
Արաքս գետ	գետի հուն	գետի հունի վիճակը	տոպոհանությային աշխատանքներ	Ամիսը մեկ
Կենսաբազմազանություն	Ուսումնասիրության տարածքի հարակից շրջան	Բնության ներկայացուցիչների քանակ, աճելավայրերի և ապրելավայրերի տարածք	Հաշվառում, նկարագրություն, քարտեզագրում	Տարեկան 1 անգամ

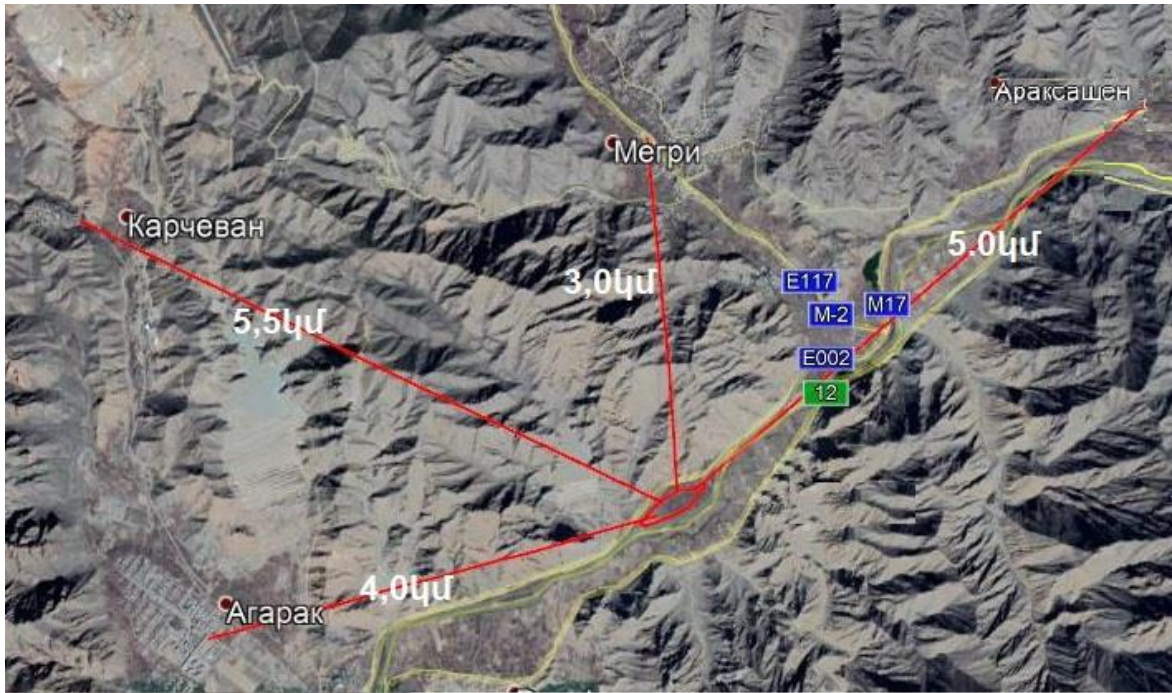
Մշտադիտարկումների կետի տեղաբաշխման սխեմատիկ քարտեզ

Նկար 13.

- Մ-1** Մթնոլորտային օդի, աղմուկի և թրթռումների մակարդակի $X=4305303$ $Y=8607912$
Մ-2 Արաքսի հունի $X=4305167$ $Y=8607838$
Մ-3 Շրջակայքի հողերի $X=4305298$ $Y=8607767$
Մ-4 Ճանապարհների մթնոլորտային օդի և հողերի $X=4305221$ $Y=8607700$
Մ-5 Հարակից տարածքի կենսաբազմազանության $X=4305590$ $Y=8608318$

Բնապահպանական միջոցառումների համար նախատեսվում է տարեկան մասնահանել 150.0 հազ.դրամ:

Նկար 14. Մեղրիի ԱԿ խառնուրդի երևակման հեռավորությունը մոտակա բնակավայրերից

Շրջակա միջավայրի վնասակար ազդեցության բացառմանը, նվազեցմանն ու փոխհատուցմանն ուղղված բնապահպանական կառավարման պլան

Գործողություն	Հնարավոր ազդեցություն	Մեղմման միջոցառում	Մեղմման հայտանիշ	Մեղմման համար պատասխանատու
1. Աշխատանքի անվտանգություն	Վնասվածքներ և պատահարներ աշխատանքների կատարման վայրում	- աշխատողներն ապահովվվում են համազգեստով և Անհատական Պաշտպանության Միջոցներով (ԱՊՄ) - սարքավորումների շահագործվում են ԱՊՄ օգտագործման կանոնների խիստ պահպանում - Աշխատակիցները իրազեկվում են պաշտպանության հրահանգների վերաբերյալ - Զգուշացնող նշանների և փշավոր մետաղալարի տեղադրում	- Աշխատողները պետք է կրեն համազգեստ և համապատասխան ԱՊՄ - սարքավորումների շահագործման և օգտագործման հրահանգների խախտումներ չպետք է արձանագրվեն	«Ավագ» ՍՊԸ տնօրեն
2. Հետախուզահորերի և փորձնական բացահանքի անցման աշխատանքներ	Օդի աղտոտում փոշիով և արտանետումներով	- Փոշեգոյացման կանխում երկրաբանական ուսումնասիրության ժամանակ փորձնական հանույթի բարձրման և տեղափոխման ժամանակ - Աշխատանքների կատարման վայրում նյութերի/ թափոնների բաց այրման արգելում - Օգտագործվող տեխնիկան պահել պատշաճ տեխնիկական վիճակում՝ բացառելով ավելորդ արտանետումները	- Լեռնային փորվածքների և ճանապարհների ջրցանում - աշխատանքների կատարման վայրում բացառել նյութերի/ թափոնների բաց այրում - տեխնիկան և մեքենաները շահագործել առանց հավելյալ արտանետումների - Մոտակայքի բնակիչներից բողոքների բացակայություն	ինժիներ-երկրաբան

Գործողություն	Հնարավոր ազդեցություն	Մեղմման միջոցառում	Մեղմման հայտանիշ	Մեղմման համար պատասխանատու
	Աղմուկ	- Սահմանված աշխատանքային ժամերի պահպանում - Սարքավորումների շարժիչների ծածկերի փակում շահագործման ընթացքում	- Աշխատանքային ժամերից հետո սարքավորումների բացառում - սարքավորումները պետք է լինեն բավարար տեխնիկական վիճակում - միացված չօգտագործվող սարքավորումների բացառում	Ինժեներ-երկրաբան
3. Կենցաղային թափոնների գոյացում	- Աշխատանքների կատարման վայրում սանիտարահիգիենիկ պայմանների վատացում	տարածքում զուգարանի տեղակայում և պահպանում սանիտարական նորմերին համապատասխան	տարածքում պատշաճ սանիտարական պայմաններում գտնվող զուգարանների առկայություն	Սպասարկող անձնակազմ
4. Երթևեկության և հետիոտների անվտանգություն	Ուղղակի և անուղղակի վտանգներ փորձնական հանույթի ընթացքում	- Երթևեկության կառավարման համակարգ և անձնակազմի ուսուցում	- Աշխատանքների հստակ տեսանելի տարածք - Կարգավորված երթևեկություն	Ինժեներ-երկրաբան

Օգտագործված գրականություն

1. ՀՀ Բնապահպանության նախարարության «Շրջակա միջավայրի վրա ներգործության մոնիտորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի տվյալներ, 2016-2017թթ.
2. Почвы Армянской ССР. Ред./ Р.А. Эдилян, Г.П. Петросян, Н.Н. Розов. Ереван “Айастан”, 1976 г.
3. Հայաստանի բույսերի Կարմիր Գիրք - 2010թ.
4. Հայաստանի կենդանիների Կարմիր Գիրք.- 2010թ.
5. Флора Армении / под ред. А.Л.Тахтаджяна. - Ереван: изд-во АН Арм ССР
6. Животный мир Армянской ССР. Даль С.К, 1954
7. ՀՀ Սյունիքի մարզպետարանի պաշտոնական կայք
8. ՀՀ Սյունիքի մարզի Մեղրիի համայնքի պաշտոնական կայք
9. Հայաստանի Ազգային Ատլաս, հատոր Ա, 2008թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍՅՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՄԵՂՐԻԻ ՀԱՄԱՅՆՔԱՊԵՏԱՐԱՆ

Հայաստանի Հանրապետության Սյունիքի մարզի Մեղրի համայնք
22 Սյունիքի մարզ ք. Մեղրի Զ. Անդրանիկի 2, Հեռ. +374 286 4-34-23,
+374 286 4-35-00, meghri.syunik@mta.gov.am

N Ե-847
07 հուլիս 2020թ.

ԱՎԱԶ ՍՊՈՐՏ
ՏՆՕՐԵՆ
Ռ. ԳԵՎՈՐԳՅԱՆԻՆ

Ձեր՝ N 01 - 06/03/2020.

Մուտք՝ N 841-S 09.03.2020թ.

Հարգելի պարոն Գևորգյան,

Ձեզ ենք ներկայացնում ՀՀ Սյունիքի մարզպետի գրությունը (կցվում է) և ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայության դիրքորոշումը (կցվում է)՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով գետավազի արդյունահանման թույլտվություն ստանալու գործընթացը շարունակելու համար: Օրենքով սահմանված կարգով թույլտվություն ստանալու դեպքում համայնքը ընկերության կողմից նշված տարածքից գետավազի արդյունահանման կապակցությամբ առարկություններ չի ունենա:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻ ՏԵՂԱԿԱԼ՝ ԱՐՄԵՆ ՍԱՄՎԵԼՅԱՆ

Կապ. Քաղաքաշինության, հողօգտագործման, գյուղատնտեսության, գույքի կառավարման բաժնի գլխավոր մասնագետ
Հ. Հովսեփյան
0286-4-35-00

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ
Տ Ն Օ Ր Ե Ն**

Երևան-1, Նալբանդյան փ. 104

«25» 06 2020թ.

№ 2/4/2-617

Օր.թիվ 1

**ՀՀ Սյունիքի մարզպետ
պարոն**

Հ.Պողոսյանին

Ի պատասխան թիվ 01/02181-2020 առ 06.04.2020թ. գրության

Հարգելի պառն Պողոսյան,

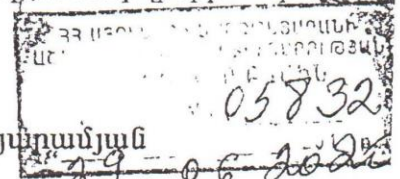
«Ավագ» ՍՊԸ-ի կողմից ներկայացված ՀՀ Սյունիքի մարզի Մեղրի համայնքի վարչական սահմաններում ՀՀ պետական սահմանի սահմանային շերտում գտնվող հողամասից, Արաքս գետի ողողատային տիպի հանքավայրից ավագի արդյունահանման թույլտվություն ստանալու գործընթացը սկսելու և այդ կապակցությամբ անհրաժեշտ ՀՀ ԱԱԾ-ի համաձայնությունը ստանալու խնդրանքը մեր կողմից ուսումնասիրվել է:

Կատարված ուսումնասիրությունների արդյունքում կոնկրետ տեղամասի տեղորոշումը և պետական սահմանի պահպանության առումով գնահատումը հնարավորություն չի ընձեռնվել հստակեցնել, քանի որ «Ավագ» ՍՊԸ-ի կողմից ներկայացված փաստաթղթերում սահմանային շերտում ավագի արդյունահանման աշխատանքներ իրականացնելու վերաբերյալ բացակայում են արդյունագործության թույլտվության և սեփականության /վարձակալության/ համապատասխան փաստաթղթերը:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը և այն հանգամանքը, որ վերը նշված հողատարածքը ներկայումս հանդիսանում է համայնքային սեփականություն, ՀՀ ԱԱԾ չի առարկի «Ավագ» ՍՊԸ-ի կողմից ավագի արդյունահանման իրականացմանը՝ միայն համապատասխան փաստաթղթերի փաթեթ ներկայացնելու պարագայում:

Հարգանքով՝

Ա.Քյոսյանյան

7552